

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 29 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1881

ΑΡΙΘ. 35

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Τὰ ἐγκλήματα. — Ἀλβέρτου Δυμόν: Οἱ Βούλγαροι. — Ἡ μουσικὴ ὑπὸ φυσιολογικὴν ἔποψιν. — Ἰουλίου Μισελέ: Δεσαίξ. — Κεκαλυμμένη προτομή. — Ὁ Ἰγγιτάτος. — Ποικίλα. — Βιβλιοκρισίαι.

ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ

Ἡ κοινωνικὴ ἡμῶν θέσις καθ' ἐκάστην δεινοῦται, ὄντως δὲ τὰ θεμέλια τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας κλονίζονται, ἀφ' οὗ ἐπὶ τοσοῦτους μῆνας βλέπει τις ὑπνώττουσαν οἰονεὶ τὴν νέαν Βελεντζιάδα. Ὡς ἔνοχοι κατηγογέλησαν ἀνώτεροι λειτουργοὶ τοῦ κράτους, ὅτι ἐλήστευσαν τὸ ταμεῖον τῶν Θεῶν, ἐξ ὧν δὲ μέχρι τοῦδε δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν εἶναι τοιοῦτοι, ὁ τύπος ὀλοκληρος ἐβόα, ἀπαιτῶν τὴν τιμωρίαν αὐτῶν, αἱ ἀνακρίσεις ἐξηκολούθησαν, πολλὰ προσκόμματα ἐν αὐταῖς παρενεβάλλοντο καὶ ὁμως πάντες ἤλπιζον ὅτι ἐν τάχει ἤθελεν ἐπέλθει ἡ παραπομπὴ τῶν ἐπὶ τοιοῦτοις ἐγκλήμασι κατηγορουμένων καὶ ἐν τάχει ἤθελον λάβει οὗτοι τὴν ἀπαιτουμένην τιμωρίαν. Ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα, ἂν καὶ μῆνες πολλοὶ παρήλθον ἀπὸ τῆς προφυλακίσεως τῶν κατηγορουμένων, μέχρι τῆς σήμερον δὲν εἰσῆχθησαν εἰς τὸ ἀκροατήριον τῶν κακούργιοδικῶν, πολλοὶ δὲ ἴσως καὶ διέφυγον αὐτὴν τὴν προφυλάκισιν. Ἡ κοινωνία ἔφριξεν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἀπήτησε τὴν τιμωρίαν τῶν ἐγκληματιῶν, ἀλλὰ δυστυχῶς μέχρι τοῦδε ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἐβράδυνε νὰ ἐξενέγκῃ τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς καὶ ἡ κοινωνία δυ-

σανασχετεῖ ἐπὶ τῇ βραδυτῆτι ταύτῃ. Πάντες ἤλπιζον, ὅτι θ' ἀποδοθῇ ἐπὶ τέλους δικαιοσύνη εἰς τὸν τόπον τοῦτον, διὰ τῆς ταχείας τιμωρίας τῶν διαπραξάντων τοιαύτας ληστείας ἐν τῷ ταμείῳ τῶν Θεῶν, εὐελπιστεῖ δὲ ὅτι, καίτοι βραδέως, θ' ἀποδοθῇ ὁμως ἐπὶ τέλους ἡ δικαιοσύνη αὕτη καὶ θὰ εἴπῃ ὁ ἔξω κόσμος ὅτι: οἱ νόμοι λειτουργοῦσιν ἐν Ἑλλάδι.

Τὸ ζήτημα τῆς καταχρήσεως, ἢ μᾶλλον τῆς ληστεύσεως τοῦ ταμείου τῶν Θεῶν, συνδέεται πῶς μετὰ τοῦ τῆς παραποιήσεως τοῦ γραμματοσήμου καὶ τῶν τουρκικῶν καϊμέδων, ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς δευτέροις τούτοις κακοήθεσι πράξειςι δρῶσιν τινὰ τῶν αὐτῶν προσώπων. Ἀλλ' ἡ κοινωνία ἀπαιτεῖ νὰ φωτισθῇ καὶ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων, διότι ἡ Ἑλλὰς ἐζημιώθη ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐκ τε τοῦ ταμείου τῶν Θεῶν καὶ τῆς παραποιήσεως τοῦ γραμματοσήμου, ἠθικῶς δὲ τὰ μάλα ἐζημιώθη ἐκ τῆς παραποιήσεως τῶν καϊμέδων. Ἡ δικαιοσύνη ὤφειλεν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω τριῶν ζητημάτων νὰ σπεύσῃ, οὐχὶ νὰ βραδύνῃ καὶ νὰ βαδίζῃ ἡσύχως, ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ παρονυχίδος. Ἡ δικαιοσύνη, ἡ μόνη ἴσως μείνασα μέχρι τοῦδε ἀδιάφορος ἐξουσία, ἀνάγκη νὰ δείξῃ καὶ εἰς τὸν ἔσω καὶ τὸν ἔξω κόσμον, ὅτι δὲν πτοεῖται ἀπὸ τὰς φωνασκίας καὶ τὰς ἀπειλάς τοῦ δεινῶς ἀνωτέρου λειτουργοῦ, ἢ τοῦ

δεῖνος πολιτευομένου, πρέπει νὰ δείξῃ ὅτι σκοπὸν ἔχει νὰ κτυπήσῃ καὶ ὄντως νὰ κτυπήσῃ κατακέφαλα τὰ τριπλᾶ ταῦτα ἐγκλήματα, πρέπει νὰ σπεύσῃ ὁμως, διότι ἡ βραδύτης ἀνυπολογίστους ἐπιφέρει βλάβας καὶ αὐτῆ ταύτη καὶ ὀλοκλήρῳ τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει. Ἐστὼ ἄκαμπτος ἡ δικαιοσύνη καὶ ἄς ἀποδώσῃ ἐκάστῳ τὸ δίκαιον, διότι ὡς πάντοτε ὑπῆρξε σεβαστή, οὕτω πράττουσα, τοιοῦτω τρόπῳ θὰ μείνῃ καὶ εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον τοιαύτη.

Ὅταν ἀρπάζωμεν καὶ ρίπτωμεν εἰς τὰς φυλακὰς ἀπλοῦν κλέπτην, διότι ἔκλεψεν ἕνα ἄρτον, ὅπως διαθρέψῃ τὴν πεινῶσαν οἰκογένειάν του, ὅταν τιμωρῶμεν μίαν ἐλαχίστην παράδασιν ἀστυνομικῆς διατάξεως, εἶναι αἰσχρὸς ν' ἀφήνωμεν ἀτιμώρητα τοιαῦτα ἐγκλήματα, διαπραττόμενα ὑπὸ μεγαλοσχημῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων ἢ ὑπὸ βουλευτῶν ἢ καὶ ὑπουργῶν. Ἡμεῖς ἐνταῦθα δὲν ἐξετάζομεν τὰ πρόσωπα, οὐδὲ τὰς φατρίαις, εἰς ἃς ταῦτα ἀνήκουσιν, ἡμεῖς ἀπαιτοῦμεν τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων, τὴν τιμωρίαν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των ὤφειλον νὰ ᾤσιν ὁ τύπος τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος. Ἀλλοίμονον εἰς τὰ ἔθνη τὰ τιμωροῦντα πένητας ἐγκληματοῦντας καὶ ὄντας ἐν τούτοις ἀπροστατεύτους, ἀφήνοντα δ' ἀτιμωρήτους πλουσίους, διότι ἔτυχε νὰ ᾤσι προστατευόμενοι οἰουδήποτε πολιτευομένου. Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τοῦ δικαίου, ἄς σπεύσῃ ἄκαμπτος ἡ δικαιοσύνη κατὰ τῶν ἐνόχων ἐγκληματιῶν καὶ ἡ κοινωνία θὰ εὐγνωμονῇ πρὸς αὐτήν, ἀλλ' ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον ἄς σπεύσῃ.

ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΔΥΜΟΝ

ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΣ. - Η ΑΦΥΠΝΙΣΙΣ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

Ὁ Ζεοφφροῦ δὲ Βιλλεαρδουίνος (Zeffroy de Villehardouin), ἔφιππος διεληθὼν τὴν Ῥωμουϊαν — τὴν νῦν Ῥωμουλίαν — κατὰ τὸν δέκατον τρίτον

αἰῶνα, λέγει ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς Ἀνδριανουπόλεως μέχρι τῆς Φιλιππουπόλεως, ἀπόστασις εἶναι τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν. Ἡ περιήγησις αὕτη δὲν γίνεται τὴν σήμερον ταχύτερον ἢ τῷ 1205' ἀνάγκη νὰ ὑποστῇ τις τὰς βραδυτῆτας τῆς ὁδοπορίας. Ἐξερχόμενοι τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως βλέπομεν ὅτι αἱ τοποθεσίαι ποικίλονται πλείοτερον παραλείπομεν ἀπερ' ἄντους ἐρημίας, ἐνθα μάλιστα προκύπτουσιν ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν δένδρα τινὰ μεμραμμένα, γέφυραι τινες ἀμφικλινεῖς, ἐφ' ὧν ἀπ' αἰῶνων οὐδεὶς διῆλθε. Τὰ ἔρημα ταῦτα πεδία ἔχουσι πραγματικὸν μεγαλεῖον, ἀναμιμνήσκουσι δὲ τὴν ἔρημον, ἀλλ' ἔρημον τοιαύτην, εἰς ἣν ἐλλείπει ὁ θερμὸς οὐρανὸς καὶ ἡ τοῦ πυρὸς παντοδυναμία. Τὸ πνεῦμα νυστάζει ἐν τῷ μέσῳ τῶν πεδιάδων τούτων ἢ βαρεῖα νάρκη ἢ καταβάλλουσα ἡμᾶς, ἀναμιμνήσκει ὀλίγον τὴν πρὸς ὕπνον ἐπιθυμίαν, τὴν τὸσον ποθητὴν εἰς τοὺς διεληθόντας τὰς ἄμμους τῆς Συρίας ἢ τῆς Αἰγύπτου, ὅτε ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἡμέρας ὁ φυσικὸς κάματος φαίνεται ὅτι ἀναπτύσσει τὴν φαντασίαν. Εἰς τὰς χώρας τοῦ ἡλίου, ὁ ὁδοιπόρος, λιχνούμενος ἐπὶ τοῦ ζώου αὐτοῦ, προχωρεῖ ἐν μέσῳ ὀνείρων ἀκαταλήπτων, τὸσον εὐάρεστων ὅμως, ὅσον καὶ τὰ σύννεφα τοῦ χρυσώδους κονιορτοῦ, ἅπερ ἀνεγείρονται εἰς τὸν ὀρίζοντα. Εἰς τὰς χώρας, ἃς πρὸ μικροῦ ἐπεσκέφθημεν, ὁ οὐρανὸς εἶναι φαιός, αἱ πεδιάδες σκυθρωπαί, οὐδὲν δ' ἀνταμοίβει τὸ θλιβερόν τῆς μονοτονίας ταύτης.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Φιλιππουπόλεως (τουρκιστὶ Φιλιβέ), ἐνθα νῦν εἰσερχόμεθα, περικλείεται ἐντὸς δύο κολοσσιαίων ἀλύσεων. Πρὸς βορρᾶν ὁ Αἶμος διαγράφει μακρὸν κύκλου τόξον, ἐνθα αἱ κορυφαὶ ἐκ 2,000 μέτρων δὲν εἶναι σπάνια πρὸς νότον ἢ Ῥοδόπη, εὐρεῖα σωρεῖα ὀρέων σχηματίζει ὄγκον ἐξ 20 ἢ 30 μιλίων βάθους. Αἱ δύο αὗται ἀλύσεις συναντῶνται πρὸς δυσμὰς. Ἀνὰ πᾶν βῆμα ἡ τοποθεσία μεταβάλλεται συνεχῶς φθάνει μέχρι τοῦ γιγαντώδους, χωρὶς ν' ἀναφέρῃ τις περὶ τῆς ἐκπλήξεως, ἣν προξενοῦσιν αἱ ἀπότομοι στενοπορίαί, τὰ μεγάλα ἐκ πιτυῶν δάση, αἱ νεφροσκεπεῖς κλιτύς, οἱ ἀφανιζόμενοι καὶ αὐθις ἀναφαινόμενοι βύακες. Ἡ κοιλάς αὐτῆ ἀκόμη δὲν φέρει τὴν βρουθυμίαν τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμουλίας. Ὁ Μαρίτσας ξανθὸς ὡς Πανυῖς Τίβερης, καταρρέει ὑπὸ τὴν σκιάν των πλατάνων καὶ τῶν ἰτεῶν, ἀρδεύει κοιλάδας εὐθαλλεῖς ἢ γῆ εἶναι ὀλιγώτερον ἀκαλλιέργητος, ἢ παραμέλησις ὀλιγώτερον πλήρης.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἀριθμεῖ πλείους τῶν ἐξκοσίων

χιλιάδων ψυχῶν στατιστικῆ, καὶ γενομένη ὑπὸ τῆς μουσουλμανικῆς κυβερνήσεως, ὀλίγον ἴσως ἀπέχει τῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία ἠρίθμησεν οὕτω τὸ ἄρρεν γένος, ὅπερ μόνον ἡ τουρκικὴ ἀρχὴ ζητεῖ ἐνίοτε νὰ γινώσκῃ: ἕκατὸν εἴκοσι χιλιάδες μωαμεθανοί, ἕκατὸν ἐβδομήκοντα δύο χιλιάδες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, πεντακόσιοι ἐβδομήκοντα εἰς Ἀρμένιοι, δέκα χιλιάδες τετρακόσιοι ἐβδομήκοντα Ἀθίγγανοι ἢ Βοημοὶ, χίλιοι τετρακόσιοι δεκαπέντε Ἰσραηλίται. Ἐνταῦθα ἡ βουλγαρικὴ φυλὴ ὑπερβαίνει πολὺ ἐφ' ὅλων τῶν ἄλλων. Ἄπασαι αἱ ἑλληνικαὶ κοινότητες συνηνωμένοι, δὲν ὑπερβαίνουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξήκοντα χιλιάδων ψυχῶν οἱ Ἕλληνας οὗτοί εἰσι διεσπαρμένοι μεταξὺ τῆς πρωτεύουστος καὶ ἄλλων πόλεων καὶ διεσκεδασμένοι ἐπομένως εἰς μικροὺς ὀμίλους, ὥστε οὕτως μεταβαίνουσι εἰς τὴν κατάστασιν τῶν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐξορίστων εἰς τὰς κόμας. Οἱ μουσουλμάνοι τῶν πεδιάδων δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν τουρκικὴν φυλὴν εἰσὶ χριστιανοὶ ἀσπασθέντες τὸν ἰσλαμισμόν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κατακτήσεως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι φοιτῶσιν εἰς τὰ τζαμιά, ἀλλὰ συνεχῶς εἰς τὰς μικτὰς κόμας ἔχουσι ἀπάσας τὰς δυσειδαιμονίας τῶν ὀρθοδόξων, σέβονται τὰ ἁγίασματα, πιστεύουσιν εἰς ταῦτα περιάπτα. Τὸ μεγαλύτερον μέρος μεταξὺ αὐτῶν ὀμιλεῖ ἔτι τὴν βουλγαρικὴν θὰ ἐπανήρχοντο δ' εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν πίστιν μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας, μεθ' ἧς καὶ κατέλιπον αὐτὴν δὲν ἔχουσι καθαρὰν συνείδησιν τῶν διαφορῶν, αἱ ὁποῖαι χωρίζουσι τὸ Κοράνιον καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἡ πτωχεία, ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τῆς πολυγαμίας, ἡ ἀκηδία, εἰς ἣν ἐγκαταλείπουσιν αὐτοὺς οἱ ἱμάμιοι καὶ οἱ μουφτῆδες, ἀπήλλαξαν αὐτοὺς τοῦ φανατισμοῦ. Ἡ ἀδελφότης τῶν τὰ μάλιστα διαφεροῦσῶν θρησκείων, δὲν εἶναι νέα εἰς τὴν χώραν ταύτην. Χριστιανικαὶ τινες ἐπιγραφαὶ τοῦ τετάρτου αἰῶνος, δεικνύουσιν ὅτι εἰς τὴν ἀρχαίαν ταύτην ἐποχὴν, θρᾶκες τῆς αὐτῆς οἰογενείας, οἱ μὲν τὸν ἐθνισμόν ἐλάτρευον, οἱ δὲ τὴν νέαν θρησκείαν, χωρὶς νὰ νοῶσι τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα διδασκαλιῶν οὕτως ἀντικειμένων. Ταῦτα πράγματα εἰς ἐποχὰς ἀπομεικρυσμέναις, ἐρμηνεύονται διὰ τῶν αὐτῶν λόγων: τοῦ ἀβεββαίου τῶν πνευμάτων καὶ τῶν συνεδήσεων.

Ἐξ ὅλων τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦσι τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, οἱ Βούλγαροι ὑπῆρξαν μέχρι τοῦδε οἱ μᾶλλον εἰρηνικοί οὔτε τὸ παράδειγμα τῶν Βοσνίων καὶ τῶν Σέρβων, οὔτε τὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀλβανῶν, κατώρθωσε νὰ παρασύρῃ

αὐτοὺς εἰς ἐπανάστασιν ἐναντίον τῆς Πύλης. Ἐν τούτοις, ἀπὸ δεκαετίας περίπου, κατορθοῦται παρ' αὐτοῖς ἐξέγερσις τις, ἢ μᾶλλον μεταβολὴ ὅλως εἰρηνικῆ, ἡ ὁποία ἐποιήσατο ἤδη μοναδικὰς προόδους: ἄρχονται διδασκόμενοι καὶ συλλαμβάνουσι τὴν ἐλπίδα κρείσσονος μέλλοντος. Πόθεν ἔχει τὴν καταγωγὴν αὐτῆς ἡ κίνησις αὕτη, ἡ ὁποία εἶναι πρὸ πάντων προνόμιον τῶν πόλεων; Τίνι τρόπῳ διεισδύει εἰς τὰς πεδιάδας ἡ κίνησις αὕτη; Τί δύναται τις νὰ ἐλπίσῃ ἐντεῦθεν; Ἰδίως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ πρέπει τις νὰ σπουδάσῃ αὐτήν, διότι εἰς αὐτὴν ἔλαβεν ὑπαρξιν, ἐπειδὴ ἡ ἐπιμιξία τῶν Ἑλλήνων, τὸ παράδειγμα τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς νοημοσύνης αὐτῶν, ἐξήγειρε τοὺς Βουλγάρους. Τὸ μυστήριον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐζήσεν ἡ φυλὴ αὕτη, ἣν ὀλιγώτερον ἐπεσκέφθησαν πάσης ἄλλης, διότι κατοικεῖ ὀλοκλήρως εἰς τὸ κέντρον τῆς χερσονήσου, αἱ φυσικαὶ διχθεσίαι, αἱ ὁποῖαι ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ παραδεχθῇ τὸσον εὐκόλως τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν, πάντα ταῦτα διεγείρουσι τὴν περιέργειαν τῶν περιηγητῶν. Ὁ ἱστορικὸς δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ οὐχ ἦτον ὅτι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον αὐτῷ νὰ παραμελῇ τὰ ταπεινότερα εἶδη τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅποια καὶ ἂν ᾖ αἱ ἐλλείψεις τῆς φυλῆς ταύτης, ἀφ' οὗ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Φιλιππουπόλεως ἀνέρχεται εἰς τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν κατοίκων, ἀριθμεῖ εἰς τὸ βιλαέτιον τοῦ Δουναβέως καὶ ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Μακεδονίας τέσσαρα ἑκατομύρια κατοίκων: τοῦτο εἶναι ἀριθμὸς σημαντικὸς. Δύναται τις νὰ σκεφθῇ ὅτι ἐθνικότης οὕτως ἰσχυρὰ ἐν μὴ διὰ τῶν ιδιοτήτων τοῦ πνεύματος, τοῦλάχιστον διὰ τοῦ ἀριθμοῦ, θὰ διαδραματίσῃ πάντοτε πρόσωπον εὐνοϊκὸν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἱστορίαν τῆς Τουρκίας;

Ἡ Φιλιππούπολις μοὶ ἐφάνη κέντρον, ὁπόθεν ἤθελον εἶναι εὐκόλον νὰ ἐπισκοπήσῃ τις τὸ μέγιστον τῆς ἐπαρχίας μέρος, νὰ μεταβῇ πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ Τατάρ-Παζαρζίκ καὶ τοῦ Βατούμ, πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς Λέγδικας καὶ τῶν μικρῶν κομῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπίκεινται ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ Αἶμου, πρὸς νότον μέχρι τῶν μεγάλων κοιλάδων τῆς Ῥοδόπης καὶ πρὸ πάντων τῶν τοῦ Στενημάχου καὶ τοῦ Βατσοῦδου. Ἡ πόλις εἶναι εὐάρεστος διατρίβῃ. Ἐκτισμένη ἐπὶ τριῶν βράχων, οὐς περικλίνει ὁ Μαρίτσας καὶ οἱ ὁποῖοι ἐγείρονται ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος ὡς γιγαντώδη βάρθρα, ὠνομάσθη ἕνεκα τῆς τριπλῆς ταύτης ἀκροπόλεως Trimontium, ὄνομα, ὅπερ ἀπέδωκεν αὐτῷ οἱ ἀρχαῖοι. Ἀπὸ τῶν κορυφῶν τούτων, ὁπόθεν αἱ οἰκίαι ἔχουσι ὑπ' ἐκαυτὰς κρημονὺς ἐκ 3

μέχρι 400 μέτρων, ή θέα περιλαμβάνει ολόκληρον τήν σειράν του Αίμου. Η πρωτεύουσα αυτή αριθμεί 83 και ήμίσειαν χιλιάδας οίκων και δύο χιλιάδας εργαστηρίων και είναι, ως βλέπει τις, πόλις σημαντική. Μ' όλον ότι εύρίσκει τις άρχόντως καλόν ξενοδοχείον, τὸ ἑλληνικὸν γυμνάσιον ήθέλησε νά με φιλοξενήσῃ. Ἐξάιρετος φίλος ὁ κ. Αὐγουστος Δοζόν, πρόξενος τῆς Γαλλίας, διέθηκεν ὑπὲρ ἐμοῦ τοὺς ἐν τῷ τόπῳ γνωστούς αὐτῷ. Ἡ τόσον ἐγκάρδιος αὐτῆ ὑποδοχὴ συνδάλλετο οὐχ ἤττον ἢ ἡ ἀφθονία τῶν ἀρχαίων ἀντικειμένων και ἡ γνώσις ὑποθέσεων σπουδῶν νεωτέρων νά με κρατήσωσιν ἐν τῷ τουσανζακίου τούτου. Διήλθον ἐκεῖ πέντε ἑβδομάδας, αἱ ὁποῖαι εἶναι μία τῶν μᾶλλον εὐαρέστων ἀναμνήσεων τῆς περιγιήσεώς μου. (Ἀκολουθεῖ.)

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΥΠΟ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

Ὁ Κάντιος δρίζει τὴν μουσικὴν «ὠραῖον τῶν αἰσθήσεων παίγιον.» Ὁ δρισμὸς οὗτος τοῦ ἐπιφανοῦς μεταφυσικοῦ ἤθελεν ὁμοιάζει ἀρχόντως τῷ τῶν ὕλιστῶν, οἵτινες δὲν θεωροῦσι τὴν μουσικὴν ἢ ὡς «ἐρεθιστικόν τι τῶν νεύρων.» Ἄλλὰ μικρὰν περιποιεῖ τις τῆ μουσικῆ τιμὴν, και μικρὰν σχηματίζει περὶ αὐτῆς ἰδέαν, κατατάσσων αὐτὴν ἀπλῶς εἰς τὴν τάξιν τῶν πνευματῶδων ποτῶν ἢ τοῦ καφέ, ἢ τοῦ ὀπίου ἢ τοῦ χασίς, μὴ θεωρῶν αὐτὴν ἢ ὡς ἀπλοῦν τῶν αἰσθήσεων παίγιον. Ἄλλ' ὄντως εἶναι δύσκολον νά ὀρίση τις ποῖον ἐν τῆ μουσικῆ συγκινήσει, τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, ποῖον τὸ μέρος τῶν αἰσθήσεων. Ἐνταῦθα καταφαίνεται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὸ πολύπλοκον τῆς ἡμετέρας φύσεως.

Ἡ μουσικὴ κέκτηται τὸν διπλοῦν τοῦτον χαρακτήρα οὓσα ἀφ' ἐνὸς ὡς ἡ ζωγραφικὴ, τέχνη, ἣτις ἀπευθύνεται κατ' ἀρχὰς πρὸς τὴν αἴσθησιν, και ἣτις δύναται νά χαρακτηρισθῆ ἐκ τούτου ὡς ὕλική, ἀφ' ἑτέρου παρασύρει τὴν φαντασίαν μακρύτερον, ὕψηλότερον πρὸς τὸ ἰδανικόν, ὅπερ ἀδύνατον τῆ ποιήσεως και ἐν αὐτῇ τῇ ὕψηλότερῃ, οὔτε οὐδεμίᾳ τῶν τεχνῶν, ὅποιαδῆποτε. Ἐντεῦθεν φαίνεται τὸναντίον οὓσα ἡ ἰδανικώτερα πασῶν τῶν τεχνῶν.

Ἡ μουσικὴ, ὁ ἔρωσ και ἡ ἀνάγκη ἐπανορθώσεως πασῶν τῶν ἀδικιῶν τοῦ παρόντος βίου, εἰσὶν αἱ τρεῖς αἰτίαι αἵτινες παρορμῶσιν ἡμᾶς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅπως ἐλπίζωμεν εἰς ἄλλον τινά, παρὰ πᾶν ὅ,τι ὑπάρ-

χει, ἐν παρομοίᾳ ἐπινοήσει, ἀκατανόητον εἰς τὸ πνεῦμα σκεπτόμενον και μὴ προδιατεθειμένον.

Ἐὰν ἡ λέξις ἀπειρον δύναται νά ἔχη ἔννοιάν τινα διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸ πεπερασμένον τοῦτο ὄν, ἢ μουσικὴ δύναται νά ἀποκακαλύψῃ αὐτῷ τὸ ἀπειρον. Αὕτη τοῦλάχιστον τὸν ἀναγκάζει νά φαντάζεται αὐτό, και τίς οἶδεν, ἐὰν ἡ πλάνη δὲν εἶναι δι' ἡμᾶς τὸ πραγματικώτερον πάντων. Ἐν ταῖς τέχναις, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ πλάνη εἶναι αὐτὴ ἢ πραγματικότης.

Ὅταν κατὰ τύχην, ἢ μεγάλη μουσικὴ κατέρχεται, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὰ στρώματα τοῦ λαοῦ (και δύναται τις νά ἴδῃ τοῦτο πρὸ δύο ἐτῶν) παράγει ἐπὶ τῶν ἀπλῶν τούτων ψυχῶν ἄπειρα χάσματα ἰδανικοῦ, ὡς ἡ βολις εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ. Ἐπανέρχονται αὐταὶ πληγωμένοι ἐξ ἔρωτος και ἠρωῖσμοῦ, χωρὶς νά ἐννοῶσι πόθεν ἢ πληγῆ των αὐτῇ. Ὅπῃ τις ἐγένετο, ἐξ ἧς αἰσθάνονται ἑαυτάς, οὕτως εἰπεῖν, ῥεούσας. Καὶ μετὰ χαρᾶς, μετ' ἀγαλλιᾶσεως ἀνατρέπονται, ἐπαναστατῶσι. Βλέπουσιν ἑαυτάς ἀνυψουμένας πρὸς νέα ὕψη. Τὸ βάρος τοῦ παρόντος βίου ἀνακουρίζεται ἰσως ὑπὸ τοῦ ἀδικρίτου ὄνειρου ἄλλης ζωῆς ἐπανορθωτικῆς. Πιστεύουσιν ὅτι ἀξίζουσι περισσότερον, και ἔχουσι δίκαιον, εἶναι καλλίτεροι, μεγαλείτεροι, ἰσχυρότεροι ἢ δύναντο νά μετακινήσωσιν ὅρη. . . . Ἄλλὰ τῆς μουσικῆς παύσεως, τὸ πᾶν διαλύεται. Ἐχουσι τὴν καρδίαν πλήρη εὐθυμίας, εὐγνωμοσύνης και ἔρωτος!

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς τὰς συναυλίας ταύτας εἰδόν ποτε πτωχὴν τινά κόρην τοῦ λαοῦ, ἐργάτιδά τινα μετὰ κεκρυφάλου καταλεύκου, ἄνευ ταινιῶν, μετὰ καθαρῶτάτου περιωμίου (châle) ἄλλ' ὅλως ἐφθαρμένου, λαμβάνουσαν ἐν τῇ θύρᾳ εἰσιτήριον ἀντὶ 75 λεπτῶν. Ἐλῶκε τὰ 75 αὐτῆς λεπτῶν εἰς νομίσματα ἐκ χαλκοῦ, διέκρινε δέ τις ὅτι εἶχεν οἰκονομήσει αὐτὴ ἐν πρὸς ἐν μετὰ κόπου, ἐκ τοῦ καθημερινοῦ και πενιχροῦ μισθώματος αὐτῆς, και ὅτι εἶχε συνάξει αὐτὰ διὰ τὴν Κυριακὴν τῆς, τὴν μόνην διασκεδάσιν τῆς ἑβδομάδος, ἑορτὴν πρὸ πολλοῦ ἀναμενομένην. Ἄλλ' ἀντὶ τῶν 75 αὐτῆς λεπτῶν ἢ εὐγενῆς κόρη δέχεται και φέρει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς θησαυροὺς τέρψεως, δυνάμεως, και ἀρετῆς, οὓς τινὰς παρέχουσιν αὐτῇ τὰ θεῖα ταῦτα πνεύματα τὰ ἄγνωστα αὐτῇ μέχρι τῆς προτεραίας ὁ Haydn, Mozart, Beethoven, Weber, Mendelssohn! Ὅποῖος νέος κόσμος δι' αὐτὴν! Ὅποια ἀποκάλυψις! . . . Ὅποια ἀκτινοβολία πίστεως και ἐλπίδος! Ὅποια παραμυθία τῶσων θλιβερῶν ἡμερῶν. Ὅποια χαρὰ διὰ τὴν δυστυχῆ ταύτην ψυχὴν!

Αἱ παραδόσεις μοναστηρίου τινὸς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ρήνου ἀναφέρουσιν ὅτι εὐγενῆς τις καλογραφα διήλθε τριακόσια ἔτη ἀκροαζομένη τὸ πτηνὸν τοῦ δάσους. «Ἐκ τῆς ὠραίας ταύτης παραδόσεως, καθ' ἣν ἡ ἔκστασις, παραχθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀρμονίας, παρατείνει τὴν ζωὴν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, ἀναμνησκεταὶ τις τῆς ἱστορίας τῆς γυναικὸς ἐκείνης ἣτις ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ Ἀγαθοῦ ἀκούσασα μουσικὸν ὄργανον τότε τὸ πρῶτον, ἀπεβίωσεν ἐξ ἐνθουσιασμοῦ. Οὕτω ἐν ταῖς γερμανικαῖς παραδόσεσιν ἢ μουσικὴ παρέχει τὴν ζωὴν και τὸν θάνατον.»

Ἡ μουσικὴ λέγει, ἐκφράζει πλείω ἢ ὁ λόγος, διότι λέγει μεθ' ἤττονος ἀκριβείας ἐν τούτῳ ἔγκριται ἢ ὑπεροχὴ αὐτῆς, και ἐὰν θέλητε, και τὸ ἤττον αὐτῆς συγχρόνως.

Ἄλλ' ὑποτιθεμένου ὅτι δύναται τις νά διστάσῃ τίς ἢ προκριτωτέρα μεταξὺ τῆς φιλολογίας και τῆς μουσικῆς, δέον νά παραδεχθῆ τοῦλάχιστον ὅτι ἡ μουσικὴ εἶναι ὑπερέτα πασῶν τῶν ἄλλων τεχνῶν.

Ἐὰν μέρος τι τῆς ψυχῆς τοῦ ζωγράφου ἀποτυπῶται ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ἐὰν παραμένη ἐπὶ πολὺ εἰσέτι και μετ' αὐτόν, και μεταδίδεται ἡμῖν, τί δύναται τις νά εἴπῃ περὶ τοῦ ἔργου τῆς μουσικῆς; Τοῦτο οὐ μόνον μεταδίδεται ἡμῖν, ἀλλ' ἐνοῦμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν τῇ τοῦ μουσικοῦ, πράγματι, ἐνεργῶς. Προκειμένου περὶ τοῦ ζωγράφου, μένομεν ἐκτὸς τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ μουσικοῦ οὐχ οὕτως διότι τοῦτο ἀναμιγνύεται, οὕτως εἰπεῖν, μεθ' ἡμῶν, και ἀκούοντες αὐτό, λαμβάνομεν και ἡμεῖς μέρος ἐν αὐτῷ, γινόμεθα κατ' ἰδίαν μέτοχοι τούτου, και ἕκαστος τῶν ἀκροατῶν ἐπὶ τῆς αὐτῆς μουσικῆς, διάφορον ποιεῖ ποίημα.

Ταύτοχρόνως ἐνῷ ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ ἰδανικώτερα τῶν τεχνῶν, εἶναι πρὸς τούτοις και μία τῶν μᾶλλον ὕλιστικῶν, διερμηνεύουσα τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων και τῶν φύλων, τὰ ἦθη και τὸν διάφορον αὐτῶν πολιτισμόν, τοὺς χαρακτήρας και τὴν ἰδιοσυγγρασίαν τῶν ἀτόμων και τῶν λαῶν μετὰ τῆς φυσικῆς και ἠθικῆς αὐτῶν εὐεξίας.

Οὐδεμίᾳ ἄλλῃ τέχνῃ, λέγει ἡ Γεωργία Σάνδ δὲν θὰ ἐξεγείρῃ διὰ τρόπον ἐπίσης θεῖου, τὸ ἀνθρώπινον αἰσθημα ἐν τοῖς σπλάγγνοις τοῦ ἀνθρώπου, οὐδεμίᾳ ἄλλῃ τέχνῃ δὲν θὰ παραστήσῃ ἐν τῇ ψυχῇ τὴν λάμψιν τῆς φύσεως, και τὰς τέρψεις τῆς σκέψεως και τὸν χαρακτήρα τῶν λαῶν, και τὴν ταρχὴν τῶν παθῶν αὐτῶν, και τὰς θλίψεις τῶν βατάνων

αὐτῶν. Ἡ λύπη, ἡ ἐλπίς, ἡ φρίκη, ἡ σκέψις, ἡ μεταμέλεια, ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ πίστις, ἡ ἀμφιβολία, ἡ γαλήνη, ταῦτα πάντα και ἐτι πλέον ὑπὸ τῆς μουσικῆς παρέχονται ἡμῖν και ἀναλαμβάνονται, καθόσον αὐτὴ ἐκφράζει αὐτά, και ἡμεῖς δυνάμεθα νά τὰ ἐννοήσωμεν. Δημιουργεῖ μάλιστα και τὴν ὄψιν τῶν πραγμάτων, και χωρὶς νά ἐκπέσῃ εἰς τὰ παιδαριώδη ἀποτελέσματα τῆς ἀντηχῆσεως, οὐδὲ εἰς τὴν περιωρισμένην ἀπομίμησιν τῶν πραγματικῶν ἤχων μᾶς παρέχει διὰ μέσου ἀτμώδους πέπλου, ὅπερ μεγαλύνει και ἀποθεοῖ, τὸ θέαμα τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων πρὸς ἃ μεταφέρει τὴν φαντασίαν ἡμῶν. Ἄσματά τινα θρησκευτικὰ δύνανται νά κατορθώσωσι ὥστε νά ἀναφανῶσιν ἔμπροσθεν ἡμῶν τὰ γιγάντια φαντάσματα τῶν ἀρχαίων μητροπόλεων ἐνῷ συγχρόνως θέλουσι κατορθώσαι νά εἰσδύσωμεν ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν λαῶν, οἵτινες ὠκοδόμησαν ταῦτα, και οἵτινες ἐγονοπέτησαν ἐν αὐτοῖς ὅπως ψάλλωσι τοὺς θρησκευτικοὺς αὐτῶν ὕμνους. Διὰ τὸν γνωρίζοντα νά ἐξηγῆ ἀρχόντως και ἀφελῶς τὴν μουσικὴν τῶν διαφόρων λαῶν, και γνωρίζοντα νά ἀκροαζῆται ταύτης ὡς δεῖ, δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀνάγκη νά περιηγηθῆ τὸν κόσμον ὅλον, νά ἴδῃ τὰ διάφορα ἔθνη, νά εἰσέλθῃ ἐν τοῖς μνημείοις αὐτῶν, νά ἀναγνώσῃ τὰ βιβλία αὐτῶν και διατρέξῃ τὰς στέππας, τὰ ὄρη, τοὺς κήπους και τὰς ἐρήμους αὐτῶν. Ἐβραϊκὸν ἄσμα, καλῶς ἐκτελούμενον, εἰσάγει ἡμᾶς ἐν τῇ συναγωγῇ. Ἄπασα ἡ Σκωτία ἐμπεριέχεται ἐν ἀληθειῇ Σκωτικῷ σκοπῷ, ὡς ἅπασα ἐν Ἰσπανίᾳ ἐν ἀληθειῇ ἰσπανικῷ. Εὐρέθην πολλάκις οὕτω ἐν Κολωνίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Νεαπόλει, ἐν Ἰρλανδίᾳ, ἐν τῇ Ἰνδικῇ και γνωρίζω κάλλιον τοὺς ἀνθρώπους τούτους και τὰς χώρας ταύτας ἢ ἐὰν εἶχον ἐξετάσει αὐτοὺς ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Δὲν ἐχρεαζόμην ἢ στιγμὴν τινα ὅπως μεταφερθῶ ἐκεῖ και ζήσω τὴν αὐτὴν ζωὴν ἣτις ἐμψυχοῖ αὐτοὺς. Ἡννόουν τὴν ζωὴν ἐκείνην ἐκ τοῦ εἶδους τῆς μουσικῆς αὐτῶν.

Ἐκάστη φυλὴ ἔχει τὸν ἴδιον αὐτῇ χαρακτήρα ἐν τῇ μουσικῇ ὡς και ἐν παντί. «Ἐνόμιζον λέγει ὁ Κ. Κουστίνος ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ περὶ τῆς Ρωσσίας, ὅτι ἡ ῥωσικὴ μουσικὴ εἶχε μεταφερθῆ ἐκ τοῦ Βυζαντιοῦ εἰς τὴν Μοσχοβίαν, με βεβαιοῦσι τούναντίον ὅτι εἶναι γηγενής: τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν βαθεῖαν μελαγχολίαν τῶν ἤχων τῆς, και πρὸ πάντος ἐκείνων οἵοποῖοι προκαλοῦσι τὴν εὐθυμίαν ἐνεκεν τῆς ζωηρότητος τῆς κινήσεως. Ἐὰν οἱ Ῥῶσσοι δὲν γνωρίζουσι νά ἐπαναστατοῦσι κατὰ τῆς καταθλίψεως τῆς ἐπ' αὐτῶν ἀσκουμένης, γνωρίζουσιν ὁμοῦ νά ἀναστεινέ-

Ἀλλὰ τὸ θαυμαστότατον πάντων εἶναι ὅτι ἐν ᾧ μάλλον παντὸς ἄλλου διεκινδύνευεν, αὐτὸς ὀλιγωτέρους ἔχανεν ἄνδρας. Τὸ θάρρος ὅπερ ἐνεποιεῖ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας, καὶ ἡ ἀγάπη ἣν εἶχον πρὸς αὐτόν, συνέσφιγγε καὶ ἠύξανε τὴν ἐνότητα τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς κινήσεώς των, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ δύναμις ἄγνωστος παράγουσα τὴν νίκην.

Ἡ πράξις καὶ ἡ συνήθως μεγάλη γαλήνη του, καθίσταντο θαυμάσιαι ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης. Ἐν ταῦθα ὡς ἀληθῆς πολεμιστῆς ἐδείκνυεν ὅλην τὴν ἀταραξίαν του.

Ἐν τινὶ μάχῃ, ἐν ἣ ἐφαίνοντο οἱ Γάλλοι ἠττώμενοι, ὁ Δεσαίξ διετέλει ἡσυχος. Τῶν ἀνθυπασιστών τις προσελθὼν καλπάζων καὶ ὀλίγον τεταραγμένος τῷ λέγει: «Στρατηγέ, δὲν διατάξατε τὴν ὑποχώρησιν; — Ναί, φίλε μου, τῷ ἀποκρίνεται, τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ.»

Παυθέντος τοῦ Πιχεγρύ, οἱ ἀντιπρόσωποι ἤθελον νὰ διορίσωσι τὸν Δεσαίξ ἀριστράτηγον· ἀλλ' οὗτος ἀπεποιήθη ἐπιμόνως: «Ποτέ, εἶπε, δὲν θέλετε προστρέψαι ταύτην τὴν ὕβριν εἰς τοὺς ἀρχαίους στρατιωτικούς, ἐγὼ εἶμαι ὁ νεώτατος τῶν ἀξιωματικῶν.» Ἐδέησε λοιπὸν νὰ διορίσωσι τὸν Μορώ.

Ὅτε ἐζητεῖτο ἀνὴρ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Μανχάιμ (Manheim), ὅστις καὶ ν' ἀποθάνῃ ἐν αὐτῇ, ἡ ἐπιτροπὴ τῆς κοινῆς σωτηρίας διώρισε τὸν Δεσαίξ. Ὅτε δὲ ὁ Μορώ κατώρθωσε δις τὴν μεγάλην καὶ ἐπικίνδυνον διάβασιν τοῦ Ῥήνου, διὰ τοῦ Δεσαίξ, ἐξετέλεσεν αὐτήν. Ὅτε δὲ πάλιν, ἐπερχομένου τοῦ ἐχθροῦ, ἐζητεῖτο τίνα στρατηγὸν νὰ εἰσπέμψωσιν εἰς Κέχλην, ἵνα συντριβόμενος ἐκεῖ, κωλύσῃ τὴν πρόοδον τῶν Γερμανῶν, τὸν Δεσαίξ ἐξελέξαντο πάλιν.

Τὸ φρούριον ἐκεῖνο τῆς Κέχλης ἦτο ἐκ χώματος, ἄθλιον κτίσμα ἄνευ χαρακωμάτων ἐκ πασσάλων, μετὰ τινῶν πεδινῶν τηλεβόλων. Ὁ Δεσαίξ ὀλίγον πρότερον τὸ εἶχε κυριεύσει ἐν δυσὶν ὥραις, διετήρησε δὲ αὐτὸ ἐπὶ δύο μῆνας.

Οἱ Αὐστριακοί, οἱ συστηματικοὶ καὶ πεπαιδευμένοι στρατιωτικοί, κατεσκεύασαν περίξ τοῦ φρουρίου πελώρια ἔργα, γραμμὴν ἰσχυρῶν φρουριδίων ὧν ἕκαστον ἦτο ἰσάξιον τοῦ φρουρίου. Πάντα δὲ ταῦτα ἦσαν ἐξ ὄχθους ὀπλισμένα διὰ τηλεβόλων μετενεχθέντων ἐκ Μανχάιμ εἰς Μαγουντιάν, ἐπίτηδες κατὰ τοῦ Δεσαίξ. Μὴ ἔχων τηλεβόλα ἐξέρχεται καὶ λαμβάνει δέκα παρά τοῦ ἐχθροῦ, καρφῶναι εἴκοσι καὶ ἐπιστρέφει ἀπάγων ἐπτακοσίους αἰχμαλώτους.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, νύκτα κα. ἡμέραν ἔκαμνεν ἐξόδους δικηγόρους. Ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ἀπολέσει δυοκαί-

δεκα χιλιάδας ἀνδρῶν, ὅτε κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ ἄρῃ τοῦ Ῥήνου διὰ τῶν κανονοστοιχιῶν του. Τότε ὁ Μορώ παρέδωκε τὸ φρούριον διὰ συνθήκης, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ ν' ἀποκομίσῃ «πᾶν ὅ,τι ἔκρινε συμφέρον.»

Ἀπῆνεγκε λοιπὸν ὅλον τὸ φρούριον. Τηλεβόλα, ξυλείαν, ὀχυρωματικὴν, πασσάλους, καὶ αὐτὰ τὰ τεμάχια τῶν βομβῶν, δι' ὧν τὸ φρούριον ἦτο ἐστωμένον· οἱ στρατιῶται ἀπῆνεγκον ἀκριβῶς τὰ πάντα, καθαρίζοντες οὕτως εἰπεῖν τὸ μέρος ἐκεῖνο· οὕτως ὥστε ὁ ἐχθρὸς μὴ εὐρίσκων πλέον ἄλλο ἢ σωροὺς χωμάτων ἠρώτα ποῦ ἦτο τὸ φρούριον (τῆ 10^η Ἰανουαρίου 1797.)

Τὴν 17 Ἀπριλίου 1797, νέαν ἐπιχειροῦσι διάβασιν τοῦ Ῥήνου ὑπὸ τὸ πῦρ στρατοῦ ἐξ ὀγδοήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, προασπιζομένων διὰ χαρακωμάτων ὀπλισμένων δι' ἑκατὸν τηλεβόλων. Ὁ Δεσαίξ ξιφῆρης περᾶ πρώτος καὶ λαμβάνει παρ' Οὐγγρου στρατιώτου πυροβόλημα ἐκ τοῦ σῦνεγγυς· βαρέως πληγωθεὶς τὸν μηρὸν ἔχει ἐτι τὴν δύναμιν τοῦ νὰ σώσῃ τὸν Οὐγγρον καὶ ν' ἀποσπάσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Γάλλων.

Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Λέοβεν ἔπαυσαν αἱ ἐχθροπραξίαι, ὁ μετρίφρων στρατηγὸς ἐκύρηξεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ σπουδάσῃ τὰς τελευταίας ἐκστρατείας τοῦ Βοναπάρτου· διὸ μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Οὗτος δὲ δραττόμενος μετὰ τὴν συνθήκην δεξιότητά των ἐπισκέψεως τοιαύτην περιποιούσης τιμὴν εἰς τὸν στρατηγὸν καὶ εἰς τὸν στρατὸν του ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξίν του.

Δ'.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁχου (Hoche), ἡ τοῦ Βοναπάρτου ὑπεροχὴ παρέσυρε τὰ πάντα. Ἡ εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰσβολή, ἣτις ἦτο ἡ μεγάλη ἰδέα τοῦ Ὁχου, ὀριστικῶς ἐγκατελείφθη διὰ τὴν τῆς Αἰγύπτου, ἣτις ἦτο μὲν λαμπρὰ καὶ ποιητικὴ, ἀλλ' ἄνευ διαρκoῦς ἀποτελέσματος τῷ μὴ θαλασσοκρατοῦντι. Ἡ ἐκστρατεία ἐκεῖνη καὶ ἂν ἠυδοκίμει οὐδὲν ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα ἤθελεν ἔχει, καὶ εἰς οὐδὲν πέρας ἠδύνατο νὰ φθάσῃ· δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Ἀγγλοὺς τοῦ νὰ διεξάγωσι καθ' ἡμῶν πόλεμον ἀτελεύτητον.

Ὁ Δεσαίξ μετέσχε τῆς ἐκστρατείας ταύτης, καὶ πρῶτον μὲν ἀποβὰς εἰς Μελίτην κυριεύει διὰ μίας ἀπάσας τὰς κανονοστοιχίας καὶ φθάνει μέχρι τοῦ φρουρίου εἰς ἀπόστασιν βολῆς πιστολίου. Ἡ συνθηκολόγησις εἶναι γνωστὴ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀποβιβάζεται εἰς Αἴγυπτον καὶ ἄγων τὴν πρωτοπορείαν τοῦ στρατοῦ, διευθύνεται παρατόλμως κατὰ τοῦ Καίρου καὶ συναντᾶται καθ' ὁδὸν μετὰ τῶν φοβερῶν Μαμελούκων. Τοῦ ἀνεμοστροβίλους τούτους τοῦ ἱππικοῦ, οἵτινες ἐκπλήττουσι τὸν θεατὴν κατὰ πρώτην ὄψιν ὁ Δεσαίξ ἐδίδαξε τοὺς Γάλλους στρατιώτας νὰ τοὺς ἐμβλέπωσιν ἀπαράχως, καὶ νὰ τοὺς περιμένωσι στερεῶ ποδί. Τὸ πείραμα ἐγένετο πρὸ πάντων παρὰ τὰς πυραμίδας.

Ὁ Δεσαίξ ἀνέλαβε νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν νίκην μέχρι τῆς ἄνω Αἰγύπτου, καὶ ἐστενοχώρησεν ἀνευδότως τὸν Μουράτ Βέν. Ὁ κύριος σκοπὸς του ἦτο νὰ ἐμποδίσῃ τὸν στρατηγὸν τοῦτον τοῦ νὰ ἐνισχύῃ κατὰ βούλησιν τὰ στρατεύματά του ἐκ τῶν Βεδουίνων τῆς ἐρήμου. Ὁ Δεσαίξ ἐπάταξε τοσοῦτον ἰσχυρῶς ἀμφοτέρους, ὥστε αἱ φυλαὶ αὐταὶ ἐντρομοὶ γενόμεναι, δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ πατήσωσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ἡδὴ νικητῆς γενόμενος ἀνδιωργανίζει τὴν χώραν ταύτην, συσσωρεύει τροφίμα δι' αὐτήν καὶ τὸν τοῦ Καίρου στρατὸν. Δις ἐπανέρχεται ὁ Μουράτ μετὰ ἀκάματον ὀρμὴν, καὶ ῥίπτει πεντακισμυρίου ἀνδρας κατὰ τοῦ μικροῦ στρατοῦ τοῦ Δεσαίξ. Ἀλλ' οὗτος τὸν καταδιώκει θανατηφόρως διὰ τῶν ἐρήμων, ἕως οὗ τὸν ἀναγκάζει νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ φρικώδη μέρη τῶν Βαραβρᾶς.

Εἶχε νικήσει τὸν ἄνδρα τοῦτον καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας, τοὺς βαρβάρους καὶ τὸν ἥλιον.

Αἱ φυλαὶ ἤλθον ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην νὰ προσφέρωσιν αὐτῷ ὑποταγήν, ἐμπιστευόμεναι εἰς τὴν δικαιοσύνην του καὶ ἀποκαλοῦσαι αὐτὸν *δικαιον σουλτάνον*. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο σπουδαῖον, διότι εἰς οὐδὲν ἤθελεν ὠφελῆσαι τὸ νὰ νικήσῃ τις ἐὰν ἡ Ἀνατολὴ δὲν ἀνωμολόγῃ τὴν δικαιοσύνην τῆς Δύσεως καὶ δὲν ὑπεβίβλετο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς.

Πᾶς νουνεχὸς ἄνθρωπος εἶχε προῖδει τὴν ἔκβασιν τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας. Στρατὸς μὴ ἐπιβοηθούμενος, ὁσημέραι δ' ἐλαττούμενος καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν νικῶν του, ἐπέπρωτο ἢ νὰ ἐξαντληθῇ ἢ νὰ συνθηκολογήσῃ. Ὁ Κλέβερ ἠθέλησε νὰ σώσῃ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Γαλλίας τὸ ἀπομείναν ἐκεῖνο τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ στρατοῦ ὅστις πρότερον ἦτο ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐπειράθη νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην· ὁ Δεσαίξ ἠθελε προτιμήσει νὰ ἀποθάνῃ. Οὐχ ἦττον ὅμως κατὰ διαταγήν τοῦ Κλέβερ συνεβάλετο τὴν σύμβασιν ἐκείνην, τὴν μετ' οὗ πολὺ ἀθετηθῆσαν ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, οἵτινες τὸν ἠνάγκασαν οὕτω νὰ νικήσῃ πάλιν ἐν Ἡλιουπόλει.

Ἀναλαβὼν νὰ κομίσῃ τὴν συνθήκην εἰς Εὐρώπην

ὁ Δεσαίξ συνελήφθη κατὰ θάλασσαν καὶ ἔμεινεν ἐπὶ ἓνα μῆνα αἰχμαλώτος τῶν Ἀγγλων.

Ἀφθεῖς ἐπὶ τέλους φθάνει εἰς Τουλὼν τῆ 19 Μαΐου.

Ε'.

Πρὸ ἐτῶν ὁ Δεσαίξ δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὴν οἰκογενεάν του, τὴν μητέρα του καὶ πᾶν ὅ,τι ἠγάπα· ἀλλ' ἐν τῇ κρίσιμῳ θέσει ἐν ἣ εὐρίσκατο ἡ Γαλλία, δὲν ἐδίπστασεν οὐδὲ στιγμὴν νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὸν καὶ πᾶν ὅ,τι εἶχε προσφιλεῖς τῇ καρδίᾳ. Χωρὶς οὐδὲν νὰ περιμείνῃ διήλθε τὰς Ἀλπεις καὶ προσήνεγκεν ἑαυτὸν εἰς τὸν Βοναπάρτην.

Ἀπαίσια προαισθήματα ἐπεκάθητο εἰς τὸν νοῦν του. «Θὰ μοὶ συμβῆ τι ἀπευκαίτον, ἔλεγε τοῖς ἑαυτοῦ· πρὸ πολλοῦ δὲν μάχομαι πλέον ἐν Εὐρώπῃ, ὅπου ἤδη αἱ σφαῖραι δὲν με γνωρίζουσι πλέον.

Καθ' ὁδὸν παρεκωλύθη ὀλίγον, προσβληθεὶς αὐθαδῶς ὑπὸ ληστῶν Πεδεμοντινῶν, οἵτινες τῷ ἐφόνευσαν ἓνα στρατιώτην.

Γνωστὴ τοῖς πᾶσιν ἐστὶν ἡ μάχη τοῦ Μαρέγγου καὶ αἱ θαυμασταὶ περιπέτειαι αὐτῆς.

Ὁ Μέλας εἶχεν ἤδη ἀναγγεῖλει τὴν νίκην του εἰς Βιέννην· αὐτὸς ὅμως τὴν ἀπόλεσεν ἰδίαις χερσίν, ἀποσπόμενος ἐκ τῶν ὀπισθεν μέγα σῶμα ἱππικοῦ. Ὁ Βοναπάρτης ὅστις ἐνόμιζεν ὡσαύτως ὅτι εἶχε τὸν Μέλαν ἐν ταῖς χερσίν, καὶ εἶχεν ἀποστείλει τὸν Δεσαίξ ἵνα κυκλώσῃ αὐτόν, ἐκινδύνευε πολὺ ἐὰν ὁ Δεσαίξ δὲν ἐπέστρεφεν.

Ὁ Δεσαίξ ἐπράξε τοῦναντίον τοῦ ὅ,τι ὁ Γρουσὺ ἐν Βατερλώ. Οὗτος ἐπόμενος τῇ δοθείσῃ διαταγῇ δὲν ἐκινήθη· ὁ Δεσαίξ ὅμως, κρίνων τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων ἠλλοιωμένην καὶ ἀκούων μακρόθεν τὸ τηλεβόλον, δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγήν, ἀλλ' ἐπανεληθὸν ἐπηνώρθωσε τὴν μάχην.

Φθάνει εἰς τὸν πρῶτον ὑπατον. Οἱ στρατηγοὶ περικυκλοῦσιν αὐτόν· τῷ διηγοῦνται τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας καὶ τῷ δεικνύουσι τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Πάντες εἰσὶ γνώμης, ὅτι ἔδει νὰ ὑποχωρήσωσιν. Ὁ Βοναπάρτης οὐδὲν λέγει, παρακινεῖ δὲ ζωηρῶς τὸν Δεσαίξ νὰ ὀμιλήσῃ.

Ὁ Δεσαίξ βλέπει τὸ πεδίου τῆς μάχης, εἶτα δὲ τὸ ὠρολόγιόν του καὶ «Ναί, λέγει, ἀπωλέσθη μὲν ἡ μάχη, ἀλλὰ μόλις εἶναι ἡ τρίτη ὥρα· ἔχομεν καιρὸν νὰ κερδίσωμεν ἄλλην.»

Ἀπλοῦς καὶ εὐγενὴς λόγος, δεικνύων τοῖς μετέπειτα καὶ τὴν ἀδάμαστον καρδίαν του, καὶ τὴν κρίσιν αὐτοῦ περὶ στρατοῦ, ὅστις συντετριμμένος καὶ ἠλαττωμένος, ἠδύνατο ἐτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πεδίου

τῆς μάχης καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν νὰ συλλάβῃ πάλιν τὴν ἀποδράσαν νίκην!

Τὰ ἀνέπαφα στρατεύματα ἄτινα ἐπανήγαγε, προχωροῦσιν ἕνα προσβάλλωσι τοὺς Αὐστριακοὺς κατὰ μέτωπον, ἐν ᾧ ὁ στρατὸς συσσωματωθεὶς ἐκ νέου προχωρεῖ νὰ τοὺς προσβάλλῃ κατὰ πλευρόν. Τὸν ἐθεώρουν οὗτοι ὡς ὑποχωροῦντα, ὅτε αἰφνης χαιρετῶνται ὑπὸ τῶν πληθοβόλων (mitraille) δώδεκα τηλεβόλων ἀποκαλυφθέντων ἐνώπιον αὐτῶν.

Ὁ Δεσαίξ ἐφιππος ἄγων τὸ 9^ο τῶν εὐζώνων, ὑπερπηδᾷ πτυχὴν τινὰ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐπιφαίνεται αὐτοῖς αἰφνης διὰ προσβολῆς ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

Ἄντιπροσβάλλουσιν ὁ Δεσαίξ πίπτει διαπερασθεὶς τὸ στήθος ὑπὸ σφαίρας.

Πληγωθεὶς θανασίμως οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ «Μηδὲν εἶπητε.»

Τὸν ἐνόησαν, τῷ ἐκάλυψαν τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦ μανδύου του· ἀλλὰ δὲν κατῴρθωσαν νὰ κρύψωσι τὸν θάνατόν του· τὸ 9^ο ἐμάνη ὑπὸ λύπης καὶ ὀργῆς, καὶ ὀρμῶν ἐπὶ τοῦ ὄγκου τῶν Αὐστριακῶν ἠξιώθη τῆς ἐπωνυμίας ἀπαράμιλλου, ἣν διετήρησε μέχρι τέλους τῶν πολέμων.

Μετὰ κόπου ἀνευρέθη ὁ Δεσαίξ ἐν τῷ μέσῳ τῶν νεκρῶν. Τὸν ἀνεγνώρισαν ἰδίως ἐκ τῆς ἀφθόνου καὶ μελαίνης κόμης του.

Ἡ νίκη ἦν αὐτὸς ἤρατο, ἀπέδωκε τὴν εἰρήνην τῷ κόσμῳ, τὴν δὲ αὐτοκρατορίαν τῷ ὑπάτῳ.

Ὁ Βοναπάρτης ἔκτοτε ἦτο τόσον βέβαιος περὶ τῆς αὐτοκρατορίας, ὥστε καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πεδίου τῆς μάχης λυπούμενος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Δεσαίξ εἶπε τὸν αὐτοκρατορικὸν τοῦτον λόγον: «Ἦθελα τὸν κάμει ἡγερόνα».

Δι' ἀσχυρίσθησάν τινες, μετ' ἐλαχίστης πιθανότητος, ὅτι ὁ Δεσαίξ πληγείς θανασίμως τὴν καρδίαν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς συμπλοκῆς, ὑπὸ τὸν σμερδαλέον κρότον τοῦ πυροβολικοῦ, ἠδυνήθη νὰ ἀκουσθῇ λέγων: Ὑπάγετε νὰ εἶπητε εἰς τὸν πρῶτον ὑπατον ὅτι ἀποθνήσκω λυπούμενος ὅτι δὲν κοτῴρθωσα τοσαῦτα ὥστε νὰ ζῶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις». Ὁ Δεσαίξ ἐν τῷ βίῳ του οὐδέποτε ἐξεφράζετο ἐπιδεικτικῶς· εἶναι λοιπὸν πιστευτὸν ὅτι ἐξεφράσθη οὕτω ἀποθνήσκων;

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ὁ λόγος οὗτος θέλει διαψευσθῆ αἰώνως. Ἰκανὰ ἐπραξε. Θὰ ζῆ.

Ζῆ οὐχὶ ἐν τοῖς μνημείοις, ἄτινα ἔστησαν αὐτῷ ἐν Παρισίοις, ἐπὶ τῶν Ἄλπεων καὶ ἐν Στρασβούργῳ, ἐν τῇ ἐπιλήσμονι ἢ ψευδομένῃ ἱστορίᾳ, ἐν τῷ βῆθει τῆς καρδίας τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους, καὶ ἐν τῇ ἀλάλῳ

εὐγνωμοσύνη, ἐν τῇ μυστικῇ λατρείᾳ τῶν ἀνθρώπων τῆς θυσίας καὶ τοῦ καθήκοντος.

ΣΤ'.

Ἐχῶ πρ' ἐμοὶ λίαν μετρίαν εἰκόνα τοῦ Δεσαίξ, ἣν ἐπέτρεψε νὰ τῷ γράψωσιν ἐν Αἰγύπτῳ, πιθανῶς χάριν τῆς μητρὸς του, ἣν δὲν ἐμελλε πλέον νὰ ἴδῃ· εἰ δὲ μὴ ἐν τῇ ἄκρᾳ μετριοφροσύνη του δὲν ἤθελε συγκατατεθῆ νὰ σπουδάσωσι περὶ τὴν εἰκόνα του, μηδὲ νὰ μεταδώσωσι τοὺς χαρακτήρας του τοῖς μεταγενεστέροις.

Οὐδὲν ἐπαγωγότερον τῷ ὀφθαλμῷ τῆς χαλκογραφίας ταύτης. Ἡ βᾶσις αὐτῆς εἶναι ἀτερπῆς καὶ μονότονος πεδιάς τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, ἔρημὸς τις τῆς Θεβαΐδος πλήρης τραχειῶν πετρῶν· ἐγγύτερον, ἐν τινι ὁάσει ἐκ τινῶν δένδρων, φαίνεται τὸ Γαλλικὸν στρατόπεδον καὶ ἅπανα ἡ κίνησις τῶν στρατιωτικῶν ἔργων, μυρμηκικὰ μικρῶν μορφῶν μελανῶν ἐργαζομένων καὶ κοιμιζουσῶν τὰ χρειώδη τοῦ βίου. Αἱ γυναῖκες, τὰ τέκνα τῶν ἰθαγενῶν ἔρχονται καὶ ἀπέρχονται ἐν μέσῳ τῶν στρατιωτῶν. Αἰσθάνεται τις ὅτι ἐνταῦθα ὑπάρχει πλήρης ἀσφάλεια, καὶ ὅτι εἶναι τόπος εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης.

Ἀμερικανῶν τις ὄλιως περὶ τῆς τύχης τοῦ λαοῦ τούτου, βλέπων ἐν πρώτοις τὴν ἀγαθὴν καὶ ἡρωικὴν μορφήν τοῦ στρατηγοῦ Δεσαίξ. Εἶναι ἡ μορφή χαλκεντέρου ἐργάτου, ἀνδρὸς ὅστις νέος ἔτι πολλὰ ἐπραξε, πολλὰ ὑπήνεγκεν, οὐδέποτε δὲ μέλλει νὰ γίνῃ αἷτιος κακοῦ τοῖς ἄλλοις.

Μὲ τὴν πλουσίαν καὶ μέλαιναν κόμην του, μετὰ τὸν πυκνὸν μύστακα καὶ τοὺς μεγάλους καὶ μελανοὺς ὀφθαλμούς του, ἔχει ἔκφρασιν κατηφῆ μὲν ἀλλὰ σταθερὰν ἐν ταῦτῳ καὶ γλυκεῖαν.

Ὀνειροπολεῖ. . . «τηλόθῃ πάτρης» περὶ αὐτῆς ἄρα καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀγαπητῶν του; περὶ ἐκείνων οὐς φιλεῖ καὶ δὲν θὰ ἴδῃ πλέον; Οὐχί· σκέπτεται περὶ τῶν ἐκεῖ πέραν ὀρωμένων λαῶν, ὧν ἦτο πατήρ. Σκέπτεται περὶ τῆς πολυμόχθου ἐκείνης ἐκστρατείας τῆς Ἄνω Αἰγύπτου τῆς σκληρᾶς καὶ ἀφανοῦς ἐργασίας του, τῆς κεκρηυγμένης μακρὰν ἐν τοῖς ἐρήμοις, πόρρω τῆς προσοχῆς τοῦ κόσμου. Ἐὰν ἡ Αἰγυπτὸς ἦτο ἐξορία, ἡ Θεβαΐς ἦτο καὶ ἄλλη ἐξορία πέραν αὐτῆς τῆς Αἰγύπτου.

Δυστυχῆς καλόγηρος τοῦ πολέμου διὰ μέσου τῆς φρικώδους ἐρήμου τῶν μοναχῶν τῆς Θεβαΐδος, καταδικῶς ἀκαταπόνητος τὸν μαμελοῦκον ἱππέα. Ὑπὸ τὸν φοβερόν τοῦτον ἥλιον, καθ' ἣν ὥραν ἔλεων κρύπτεται ἡττώμενος ὑπὸ τοῦ καύσωνος, ὁ δὲ κροκό-

δειλος ἀσθμαίνων κατάκειται ἐν τῷ Νείλῳ, ὁ στρατηγὸς Δεσαίξ δὲν ἀναπαύεται, ἀλλ' ἐργάζεται, γράφει ἢ μάχεται.

«Ἐσο ἀγνός ἕνα ἡς ἰσχυρός». Τὸ σπουδαῖον τοῦτο λόγιον τῆς ἀρχαίας Περσίας ἐπραγματοποιήθη κατὰ γράμμα ἐν τῷ βίῳ τοῦ Δεσαίξ· χαρακτήρ ὅλως παρθενικός, ὡφείλε τὴν δύναμιν καὶ ἀκμὴν του εἰς τὴν αὐστηρὰν ζωὴν του. Ὁ βίος του ὑπῆρξε τόσον ὁμοίμορφος καὶ τόσον καθαρὸς ὅσον ἡ ἀκμὴ τοῦ ξίφους του.

Τὸ καθῆκον καὶ ἡ ἐργασία ὑπῆρξαν ἡ εὐθεῖα γραμμὴ τῆς διαγωγῆς του, ἠγνῶει δὲ τὰ σκολιά τοῦ βίου. Τί ἐστὶν ἡδονή, ἔστω καὶ νόμιμος, οὐδέποτε ἔγνω. Ἐχων ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀμοιβὴν του, οὐδὲν πλέον ἐζήτησεν, οὐδὲν ἐλυπήθη, οὐδὲν ἐπεθύμησε. Τὸ ν' ἀφοσιωθῆ εἰς τὸ καθῆκόν του ἀνεπίδεικτως καὶ ἀθορύβως ἦτο ἅπανα ἡ φιλοδοξία του. Ἀνεξάρτητος ἐν ἑαυτῷ, διατηρῶν ὅλην τὴν ἰσχὴν τῆς ψυχῆς του, ὑπετάσσετο προθύμως καὶ εἰς τοὺς ἐλάσσονας αὐτοῦ. Ἦτο ἐν ἐκ τῶν σπανίων ἐκείνων πλασμάτων, ἄτινα ἡ φύσις ἐγέννησεν ἐπίτηδες πρὸς θυσίαν, καὶ ἄτινα αἰσθάνονται ἀφ' ἑαυτῶν ὅτι τοιοῦτός ἐστιν ὁ προορισμὸς των καὶ τοιοῦτον αὐτοὶ τὸν θέλουσιν.

ΚΕΚΑΛΥΜΜΕΝΗ ΠΡΟΤΟΜΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν.)

Ἡ κατάστασις αὐτὴ μὲ ἠνώχλει πολὺ, καὶ διὰ τοῦτο εὐχαρίστως εἶδον ἀνατέλλουσαν τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς μου. Πλὴν δὲν ἀπῆλθον τότε χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν Πίαν, ἥτις μοι εἶπεν ἀποχαιρετῶσά με καὶ ὑπομειδιῶσα καὶ δακρύουσα: riccordatevi della serpe.

Ἦννῶει τὸν ὄφιν, ὃν εἶδομεν καθ' ὁδόν, οὔτινος δὲ ἡ προληπτικὴ φαντασία τῆς ἐβλεπεν εἰκόνα ἐν τῇ νέᾳ Ἀμερικανίδι.

Μόλις ἐπιστρέψας εἰς Montepulciano ἤρχισα πάλιν τὴν ἐργασίαν μου μετὰ πυρετώδους σχεδὸν ζέσεως· ἔσπευδον νὰ περατώσω τὴν προτομὴν τῆς Miss Palmer μὴ ἔχων τὴν ἐλαχίστην ὀρεξιν νὰ ἐπιχειρήσω καὶ τὴν τοῦ Ἐδουάρδου. Καθ' ἐκάστην ἡ νεᾶνις μὲ ἐπεσκέπτετο ἄπαξ καὶ δις ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ μου, ἐδεικνύετο δὲ μᾶλλον ἀξιέραστος καθ' ἐκάστην καὶ ἐπήνει ἐπιτυχῶς, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται

κολακεύουσα, ἐπὶ τῇ εὐκολίᾳ τῆς ἀποτυπώσεως καὶ τῶν ἐλαχίστων χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου τῆς. Προσέθηκεν ὅμως ποτὲ καὶ κρίσιν:

— Βεβαίως, μοι εἶπεν, ἡ προτομὴ αὕτη ἀποτυπῶ ἀκριβῶς τοὺς χαρακτήρας τοῦ πρωτοτύπου. Ἡ κόμη τῆς εἶνε φυσικὴ καὶ θαυμασίως ἐπεξεργασμένη, τὸ μέτωπόν τῆς εἶνε ὁμοίωτατον τῷ ἐμῷ, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς, εἶνε φυσικώτατοι, ἡ ρὶς ἐπίσης, τὸ στόμα, τὰ χεῖλη, ἔχουσι τὴν λεπτότητα τοῦ στόματος καὶ τῶν χειλέων μου, τέλος ἡ γραμμὴ τοῦ προσώπου εἶνε ἀμέμπτου ὁμοιότητος ὑπὸ πλαστικὴν ἔποψιν καὶ ἐν τούτοις. . .

— Καὶ ἐν τούτοις; λέγω ἐρωτῶν μετὰ προφανοῦς ταραχῆς.

— Φοβοῦμαι μὴ τὸ σύνολον τῆς φυσιογνωμίας παρουσιάζει ἐλλείψεις.

— Τί λείπει λοιπόν, κατὰ τὴν γνώμην σας;

— Ὅ,τι δὲν ἠδυνήθητε ἢ δὲν ἠθελήσατε νὰ ἀποδώσῃτε· δηλαδὴ εἰκόνα τῆς ψυχῆς μου. Ναὶ τὸ ὅλον εἶνε χάριεν, φιλοκάλως ἐξεργασμένον καὶ λεπτῶς, τέλος μετὰ τέχνης γεγλυμμένον· ὅλοι θὰ ἀναγνωρίσωσιν ἐν αὐτῷ τέχνην μεγάλην τοῦ γλύπτου. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν βλέπω τὴν ἀκτίνα τῆς ψυχῆς, ὅ,τι δὲν γνωρίζω πῶς ἀναγκάζει τὸν θεατὴν εἰκόνας ἢ προτομῆς νὰ εἶπη: ἰδοὺ ὃν ἀξιέραστον. Πλὴν εἰσθε τόσῳ κακῶς δεατεθειμένοι κατ' ἐμοῦ, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἀνεύρητε καὶ ἀποτυπώσῃτε αὐτὸ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου. Ἐν τούτοις κατὰ βάθος εἶμαι ἀγαθῆ.

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα μὲ ἠτένιζε μετὰ τόσης στοργῆς, ὥστε ἀληθῶς ἐταράχθην καὶ οὕτω παροδικῶς ἐντυπωθεῖσθαι μοι τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς τοῦ προσώπου τῆς ἠτύχησα νὰ ἀποδώσω αὐτὴν εἰς τὸ μάρμαρον ἀμέσως.

Ὅταν ἐπεράτωσα ἐντελῶς τὴν ἐργασίαν καὶ ἐπέδειξα αὐτὴν τῇ Μαργαρίτᾳ, ἀφῆκε φωνὴν μεγάλης χαρᾶς, καὶ λαμβάνουσα τὴν χεῖρά μου: εἰσθε μέγας καλλιτέχνης μοι λέγει. Εὐρισκόμην ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις εὐνοήτου συγκινήσεως. Ἐθλιθὸν τὴν χεῖρά τῆς.

— ὦ! ἐπεθύμουν, μοι λέγει, νὰ μὲ ἐβλέπατε οὕτω πάντοτε· ἴσως τότε. . . .

Ἐστάθη καὶ ἀπέσυρε διὰ ζωηροῦ κινήματος τὴν χεῖρά τῆς. Ἐμείναμεν οὕτω ὁ εἰς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου σιωπῶντες ἐπὶ τινὰς στιγμάς. Τέλος ἡ δεσποσύνη Μαργαρίτα ὡσεὶ διὰ μεγάλης προσπάθειας κατανικήσασά τι ἐμποδίζον αὐτὴν νὰ ὁμιλήσῃ:

— Προσέξατε, μοι λέγει, εἰς ὅ,τι θὰ εἶπω. Αἱ νεάνιδες τῆς πατρίδος μου λαμβάνουσιν ἀγωγήν

ὄλος ἄλλην τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου. Δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ ἐξετάσω τὸρα τὴν ἀξίαν τῶν δύο συστημάτων, ἀλλ' ὀφείλω νὰ σὰς εἶπω ὅτι ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας χαίρομεν ἀπολύτου σχεδὸν ἐλευθερίας. Νεάνιδες ἀναστρεφόμεθα τοὺς νέους ἐλευθέρως χωρὶς κανεὶς νὰ εὐρίσκη τι νὰ φέξη, ἐνίοτε μάλιστα αἱ μετ' αὐτῶν συναναστροφαὶ μας λαμβάνουσι χώραν μακρὰν τῶν οἰκογενειῶν ἡμῶν. Ὅ,τι ἰταλὶς ἢ γαλλίς κόρη δὲν δύναται νὰ πράξη ἄνευ μομφῆς ἢ τοῦλάχιστον χωρὶς νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἀσύνητος, ἢ ἀμερικανὶς καὶ ἢ ἀγγλὶς δύναται ἐλευθέρως νὰ πράξη. Παραδείγματός χάριν, ἂν τις φαίνεται ἡμῖν ἄξιός τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τοῦ ἔρωτος ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν αὐτῷ τὸ αἶσθημα ἡμῶν, χωρὶς νὰ φοβηθῶμεν μὴ μειωθῆ ἢ ὑπόβληψίς μας. Ἐνὶ λόγῳ, ἐνῶ παντοῦ σχεδὸν ἐν Εὐρώπῃ ἐπιβάλλουσι τὸν σύζυγον τῆς κόρης, ἡμεῖς τὸν ἐκλέγομεν. Λοιπὸν μεταξὺ ὅσων ἀνδρῶν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδω μέχρι σήμερον ἕνα ἐκτιμῶ ὑπὲρ πάντας· ἀλλὰ μοὶ εἶπεν ὅτι ὠκτερε τὸν ἀποτολήσοντα νὰ κρούσῃ τὴν θύραν τῆς καρδίας μου, τὸ ὅποιον δηλοῖ ἴσως ὅτι δὲν τολμᾷ αὐτὸς νὰ πράξη. Θέλω λοιπὸν νὰ διασκεδάσω πάντα φόβον του καὶ θλίψιν, ἀνοίγουσα τὴν θύραν καὶ προσκαλοῦσα αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ.

Ἡ Μαργαρίτα ἐσιώπησεν ἀναμένοσα ἀνυπομόνως τὴν ἀπάντησίν μου. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς λύσεως ἦν ἔδωκε τόσῳ λεπτοῦ ζητήματος, μοὶ ἐφάνη ἀριστούργημα ἐπιδεξιότητος. Συνεικινήθην, ἐσεμνυρόμην, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι παρ' ὀλίγον ἀνέκραζον εὐχαριστῶ, σοὶ ἀνῆκω! Πλὴν ταχεῖα ὡς ἀστραπὴ ἢ ἀνάμνησις τῆς ἰδίας διήλθε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου· ἤκουσα ἀντηχοῦντας τοὺς τελευταίους λόγους τῆς. Τότε δὲ κύριος ἑμαυτοῦ:

— Ὁ ἄφρων, τῆ λέγω, ὁ περὶ οὗ καταδέχεσθε νὰ ὁμιλεῖτε, ἔκλεισε μόνος διὰ τῶν λόγων του αὐτῶν τὴν θύραν τῆς εὐτυχίας του, καὶ συγκεινήμενος καὶ μετανοῶν κηρύττεται ἀνάξιός τοιαύτης καρδίας.

— Κάρολε, μοὶ λέγε ἢ νεᾶνις πρώτην φοράν ὀνομάζουσά με οὕτω, θὰ εὐρισκας ἐν ἐμοὶ καλὴν φίλην καὶ γλυκεῖαν σύζυγον.

— Ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἄξιός ὑμῶν· πλὴν καὶ ἂν ἤμην δὲν δύναμαι νὰ συζευχθῶ ὑμᾶς διότι γνωρίζετε ὅτι ἀγαπῶ ἄλλην.

— Ναί! ἀληθῶς ἀνέκραξεν ἡ δεσποινὶς Μαργαρίτα ἐγειρομένη καὶ δὲν ἐσεβάσθη ἀρκετὰ τὴν ἀξιοπρέπειάν μου, τιθεμένη εἰς ἴσην μοῖραν ἑμαυτὴν πρὸς τὴν Fornarina.

Καὶ ὑπερήφανος, περιφρονοῦσά με, ἐξῆλθε τοῦ ἐργαστηρίου.

Ἡ μεγάλη περιφρόνησις μεθ' ἧς γοὶ ἔρριψε κατὰ πρόσωπον τὴν λέξιν Fornarina, ἔφερε τὸ αἷμά μου ὅλον εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ἐν τῇ ἐξάψει τῆς ὀργῆς μου παρ' ὀλίγον ἔθραυον τὴν προτομὴν τῆς διὰ τοῦ σφυρίου ὅπερ ἐκράτουν ἀνά χειρας. Εὐτυχῶς ὅμως ἠγνόησα ἐγκαίρως ὅτι τὸ κίνημα μου ἦν ἀνανδρον. (Ἔπεται συνέχεια.)

Ο ΙΓΓΙΤΑΤΟΣ

Α.

Ἡ Ῥώμη κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁμοιάζε πρὸς τὸν Ὀκεανὸν τρικυμιώδη. Πανταχόθεν ἀντήχουν παρατεταμέναι κραυγαὶ καὶ ἠδύνατό τις νὰ παραβάλλῃ ταύτας πρὸς τὸν πάταγον τῶν ἀνέμων, ἐκρηγνύμενον ἐκ τῆς τρικυμίας. Εἰς ἐκάστην πλατείαν, εἰς ἕκαστον σταυροδρόμιον, ἔθραύοντο οὕτως εἰπεῖν τὰ κύματα φουάττοντος ὄχλου. Ἄς μὴ φανῆ παρὰδοξον: ἐπρόκειτο περὶ θριάμβου.

Ὁ Καλιγούλας μετεφέρετο κατὰ διαταγὴν του ἐπὶ φορείου ὑπὸ ὀκτῶ δούλων φερομένου, εἰς τὰς ὄχλας τοῦ Ὀκεανοῦ εἰς Γεσορίακον (Βολωνία ἐπὶ τῆς θαλάσσης). Ἐκεῖ εἶχε τοποθετήσει ὄλας τὰς μηχανὰς τοῦ πολέμου, κατόπιν πρὸς ἐνδειξιν τῆς κυριαρχίας του, διέταξε νὰ μαστιγώσῃ τὰ κύματα τοῦ Ὀκεανοῦ, ὅστις ἔβρεχε τὰς ἀκτὰς τῆς Γαλατίας ὁμοῦ μὲ τὰς τῆς Βρεττανίας, εἶχε διατάξει ἐπίσης τοὺς στρατιώτας νὰ συναθροίσωσι κογχίλια καὶ νὰ πληρώσωσι τὰς περικεφαλαίας καὶ τοὺς θώρακας αὐτῶν. Ἐλεγεν, ὅτι ἦσαν τὰ λάφυρα τοῦ Ὀκεανοῦ, διὰ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ στολισῶσι τὸ Καπιτώλιον καὶ τὰ ἀνάκτορα τῶν Καيسάρων. Ὡς μνημεῖον τῆς νίκης του εἶχεν ἐγείρει πύργον πολὺ ὑψηλόν, πεποικιλμένον διὰ φανῶν, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ διευθύνωσι τὰ πλοῖα ἐν καιρῷ νυκτός. Ἐπὶ πλεόν εἶχε λάβει εἰς τὸ στρατόπεδόν του Ἀδμίνιον, τὸν υἱὸν τοῦ Κινοβαλλίνου βασιλέως τῶν Βρεττανῶν ὅστις, διωχθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς του, εἶχε καταφύγει πλῆσιόν του καὶ διὰ νὰ ἐλκύσῃ τὴν εὐνοίαν του, τῷ εἶχε δωρήσει περίφημον ἵππον. Τότε, ὡσεὶ εἶχε καθυποτάξει ὀλόκληρον τὴν νῆσον, ἔγραψεν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπιστολάς, μετ' ἐπιδεικτικῶν ὕφους, διέτασσε δὲ νὰ μὴ ἐγγχειρίσωσιν αὐτοὺς εἰς τοὺς ὑπάτους, εἰμὴ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄρεως καὶ ὁ θρίαμβος ἐπεψηφίσθη ἐν πλήρει συνεδριάσει τῆς γερουσίας.

Ὁ Καλιγούλας ἐπεθύμει ἵνα ὁ θρίαμβος οὗτος ἔσται ὁ μεγαλοπρεπέστερος ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε εἶχον ἰδεῖ. Κατὰ συνέπειαν καὶ ἵνα γείνη ἐπισημοτέρα ἢ πομπὴ ἐξελέξατο ἐκτὸς τῶν σουλακισμένων καὶ τῶν προσφύγων, οἵτινες τῷ εἶχον σταλῆ ὑπὸ τῶν τοποτηρητῶν του, τοὺς ὠραιότερους ἀνδρας μεταξὺ τῶν Γαλατῶν καὶ προσέτι τινὰς τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν· ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ βιάσῃ καὶ νὰ ἀφήσωσι μακρὰς τῆς κόμας αὐτῶν, νὰ μάθωσι τὴν βρεττανικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ λάβωσι βαρβαρικά ὀνόματα. Ὁφείλον οὗτοι νὰ παραστήσωσι τὸ μέρος τῶν αἰχμαλώτων.

Ἐπὶ τέλους ἡ ἡμέρα τοῦ θριάμβου τούτου, καθ' ἣν συνέπιπτε καὶ ἡ ἐπέτειος τῶν γενεθλίων του, ἔφθασεν. Εἶχον ῥίψει ἄνθη ἐπὶ τῶν ὁδῶν, εἰς διάφορα μέρη εἶχον ἀνεγείρει θριαμβευτικὰς ἀψίδας, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὁποίων ἐκάθητο αἱ ὠραιότεραι γυναῖκες, τὰς ὁποίας ἠδύνατό τις νὰ εὔρῃ ὑπὸ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ ἔνδυμα, ἐκ τῆς φήμης, καὶ ἐκράτουν στεφάνους, οὓς ἐπρόκειτο νὰ ῥίψωσι κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ βασιλέως.

Αἶφνης τὴν ταραχὴν καὶ τὰς ἐπευφημίας διεδέχθη βχθεῖα καὶ γενικὴ σιωπὴ, μεθ' ἧς ἀντήχησε μία φωνή: Ἴδοὺ ὁ Καῖσαρ! Ζήτω ὁ Καῖσαρ, ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν!

Καὶ ἡ συνοδία προήλαυσε.

Πρῶτος ἤρχετο ὁ ὄμιλος τῶν μουσικῶν, παιζόντων καὶ ἀδόντων ὕμνους, οἵτινες ἐξύμνουν τὰ δῆθεν κατορθώματα τοῦ ἡγεμόνος, μετ' αὐτοὺς ἤρχοντο οἱ διὰ τὴν θυσίαν προωρισμένοι βόες μὲ κεχρυσωμένα κέρατα καὶ ἐστολισμένοι εἰς τὰς κεφαλὰς διὰ πλεξίδων καὶ στεφάνων· κατόπιν ἤρχοντο τὰ ἄρματα φορτωμένα μὲ τὰ λάφυρα τοῦ Ὀκεανοῦ, ἀγγεῖα, πανοπλίαι καὶ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ὡς καὶ χρυσᾶ στέμματα, τὰ ὁποῖα εἶχον σταλῆ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν. Στρατιῶται τινες ἔφερον τὰς εἰκόνας τῶν πόλεων, τῶν ἐθνῶν, τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ὁρέων, τὰ ὁποῖα ὁ Καλιγούλας ἐνόμιζεν ὅτι εἶχεν ὑποτάξει· κατόπιν ἐβάδιζον οἱ αἰχμαλῶτοι, ἐπιβεβαρυνμένοι δι' ἀλύσσεων καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν παιζόντων τὸν αὐλόν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἦτο ἠθεποιὸς τις χειρονόμος (παντομίμος) ἐνδεδυμένος γυναικεῖα ἐνδύματα, ὅστις διὰ τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν κινήσεων του ἐξύβριζε τοὺς ἠττημένους. Ἐπὶ τέλους ἐφάνη τὸ ἄρμα τοῦ θριαμβευτοῦ. Ὁρῆιος ὁ Καλιγούλας, φέρων ἐσθῆτα ἐρυθρὰν χρυσῶ πεπικιλμένην, στέφανον ἐκ δάφνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς χεῖρός· σκῆπτρον ἐλεφάντι-

νον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἦτο χρυσοῦς ἀετός, εἶχε τὸ πρόσωπον βεθαμμένον ἐρυθρῶς, ὅπως τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας. Ὁπισθεν αὐτοῦ δούλος ἔφερε χρυσοῦν στέμμα καταστίλβον ἐκ πολυτίμων λίθων, καὶ πλῆσιόν του ἐξαισιος ἵππος, πρᾶγμα πρωτοφανὲς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ λαϊκὸς ἦτο ἐστολισμένος μὲ περιδέραιον ἐκ μαργαριτῶν ἀνεκτιμήτου ἀξίας, κεκαλυμμένος ἐξ ἐρυθροῦ χρυσοκεντήτου ἐπιβλήματος· τὸ εὐγενὲς ζῶον, ἀνυψοῦν ὑπερηφάνως τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὰς αυτοκρατορικὰς θωπιᾶς τοῦ κυρίου του, ἔδακνε φρικῶν τὸν χρυσοῦν αὐτοῦ χαλινόν.

Εἰς τὸ θέαμα τοῦτο, ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ πάντοτε πᾶν τὸ ἀπροσδόκητον, ἐπλήρωσε τὸν ἀέρα ἐπευφημιῶν, χιλιάκις ἐπαναλαμβανομένων:

«Ὁποῖος θρίαμβος! Δόξα τῷ Καῖσαρι, νικητῇ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Βρεττανῶν!

Τὴν στιγμὴν ταύτην διὰ νεύματος τοῦ αὐτοκράτορος, ἡ συνοδία ἐσταμάτησε καὶ ὁ Καλιγούλας ὑψῶν τὴν φωνὴν ἀνεφώνησε:

«Ῥωμαῖοι, ὁ περίφημος οὗτος ἵππος εἶναι τέκνον τῆς Βρεττανίας· εἶναι ἡ κατάκτησίς μου. Οὐδὲν ἐξισοῦται πρὸς τὴν ὠραιότητά του, ἐκτὸς τῆς ὑπεροψίας του· ταχύτερος τῶν ἀνέμων εἰς τὴν ταχύτητά του καταβροχθίζει τὴν ἀπόστασιν· τῷ δίδω τὸν τίτλον τοῦ Ῥωμαίου πολίτου, καθ' ἧς ἀντάξιον αὐτοῦ, καὶ ὀνομάζω αὐτὸν ΙΓΓΙΤΑΤΟΝ. Ζήτω ὁ Ἰγγιτάτος!»

Ζήτω ὁ Ἰγγιτάτος! ἐπανελάθεν ὁ λαός.

Ἡ συνοδεία ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον τῆς, διευθυνομένη πρὸς τὸ Καπιτώλιον. Ἐκεῖ ὁ θριαμβευτὴς κατήλθε τοῦ ἄρματος· του ἀκολουθούμενος πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἵππου του καὶ ὑπῆγε νὰ καταθέσῃ τὸ χρυσοῦν στέμμα εἰς τὰ γόνατα τοῦ Διὸς, εἰς ὃν ἀφίερωσε μέρος τῶν λαφύρων του. Κατόπιν ὁ Καλιγούλας συνήγαγεν εἰς συμπόσιον τοὺς κυριωτέρους τῶν γερουσιαστῶν του καὶ τῶν ἱπποτῶν του καὶ περὶ τὸ τέλος αὐτοῦ προεκήρυξε τὸν Ἰγγιτάτον ποντίφικα τῇ κοινῇ ὁμοφωνίᾳ.

Τὸ ἀπονεμηθὲν τοῦτο ἀξίωμα εἰς ἵππον, οὐδένα ψίθυρον προεκάλεσε. Διατί οἱ Ῥωμαῖοι δὲν θὰ ἐδέχοντο αὐτὸν ὡς ποντίφικα, αὐτοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον θεοποιήσει τὸν Καλιγούλαν!

Ἐν τῷ ὁ λαὸς ὠδήγει τὸν θριαμβευτὴν εἰς τ' ἀνάκτορα ὑπὸ τὸν ἦχον τῆς μουσικῆς καὶ ὑπὸ τὸ φέγγος τῶν λαμπάδων, συννητήθη πρὸς ἄλλην συνοδίαν· ἦτο τὸ πτώμα ἱππότου τινὸς Ῥωμαίου, ὅπερ ἔφερον πρὸς τὸ μέρος ἐνθα ἐσύροντο τὰ πτώματα

τῶν καταδίκων. Ὁ δυστυχῆς οὗτος ἀπετόλμησε νὰ εἶπῃ, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἐθριάμβευε δι' ἀντιπροσώπου. Τὸ λογοπαίγιον τοῦτο δυστυχῶς περιέκλειεν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. Ἔσχε δὲ τὴν τύχην ὥστε νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν ὠτων τοῦ αυτοκράτορος, ὅστις ἀμέσως παρήγγειλεν εἰς τὸν ἀθάδῃ ἰππότην ν' αὐτοκτονήσῃ. Ὑπήκουσεν αὐτῷ καὶ διετροπήθη διὰ τοῦ ξίφους. Καὶ αὐτὸ τὸ πτώμα του ἐξῆυβριζον. Ὁ λαὸς ἐχειροκρότησε· μήπως ὁ θάνατος πλησίον τοῦ θριάμβου, δὲ ἦσαν δύο θεάματα συνάμα;

Β'.

Ἀπέραντον ἀνάκτορον, ὅπου ἔρρεεν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν χρυσὸς καὶ πολύτιμοι λίθοι, εἶχεν ἐγερεθῆ ὡς διὰ μαγείας πλησίον τοῦ αυτοκρατορικοῦ. Ὑπὸ τὴν μαρμαρίνην ἀψίδα του, ἐστολισμένην ἐκ στηλῶν ἐξ ἰάσπιδος καὶ πορφυρίτου λίθου, διήρχετο ἀκαταπαύστως πλῆθος ἀξιοματικῶν, δούλων καὶ ἀπελευθέρων, πολυτελῶς ἐνδεδυμένων. Τὸ πομπῶδες καὶ περιφημον τοῦτο οἰκοδόμημα ἦτο ἡ κατοικία τοῦ Ἰγγιτάτου.

Ἡ αἶθουσα, ἥτις ἐχρησίμευεν αὐτῷ ὡς σταῦλος ἦτο ἐκ λευκοῦ μαρμάρου καὶ ἐστρωμένη διὰ μωσαϊκοῦ καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένου· ἡ σκάφη καὶ ἡ φάτνη ἐξ ἐλεφαντοστοῦ ἦσαν ἀριστουργήματα· αἱ ὀροφαὶ καὶ τὰ τεῖχη πεποικιλμένα ἐκ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἐλασμάτων, ἦσαν πλὴν τούτου ἐστολισμένα ἐξ ἐλεφαντίνων κοσμημάτων· ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑψοῦντο ἐπὶ τῶν κεχρυσωμένων ὑποστηλίων, ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐπεξεργασθῆ οἱ ἰκανότεροι γλύπται. Ἄλλ' οὐδὲν ἐξισοῦτο πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἐστιατορίου· οὕτω εἶχε διατάξει τοῦτο ὁ Καλιγούλας, ὅστις συνεχῶς παρεκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ εὐνοουμένου του, εἰς ὃν ὁ ἴδιος προσέφερε κεχρυσωμένην κριθὴν καὶ οἶνον ἐπὶ χρυσοῦ κυπέλου, ἐξ οὗ προηγουμένως εἶχε πίνει ὁ ἴδιος.

Δυστυχία εἰς ὄντινα ἤθελεν ὑπάγει εἰς τὸν αυτοκράτορα, χωρὶς νὰ προσφέρῃ προηγουμένως τὰ σεβάσματα του εἰς τοὺς πόδας τοῦ ποντίφηκος Ἰγγιτάτου! Ἦτο τοῦτο ἐγκλημα νέου εἶδους, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Καλιγούλας ἤθελεν ἐφεύρει νεωτέρας βασάνους! Γερουσιασταί, πατρίκιοι, ἰππῶται, γονυκλινεῖς πρὸ αὐτοῦ! Ὅταν ὁ Καῖσαρ ὀρκίζεται δὲν ὀρκίζεται εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν τύχην τοῦ Ἰγγιτάτου; Ἀγαπᾷ αὐτὸν ὡς καὶ τὴν ἀδελφὴν του Δρουσίλλην, ἣν ἀπεθέωσεν· ἡ ἀνάπαυσις ἐκείνου εἶναι προσφιλὴς ὡς ἡ αὐτοῦ. Τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἰπποδρόμου δὲν στέλλει στρατιώτας, ὅπως ἐπιβάλλη

σιωπὴν εἰς τὰ περίξ καὶ προλάβῃ ὅπως μὴ διαταράξῃ τὸν ὕπνον του;

Ἐνίοτε ὁ Καλιγούλας συνήθριζεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Ἰγγιτάτου τὰ σπουδαιότερα πρόσωπα τῆς αυτοκρατορίας. Εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας αἱ προσκλήσεις ἐγίνοντο ἐπ' ὀνόματι τοῦ παραδόξου ἀμφιτρόνου. Οὐδεὶς ἀπουσίαζε, διότι τὸ νὰ ὑποχωρήσῃ τις εἰς τοιαύτην τιμὴν ἦτο ἀφορμὴ νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον. Ἐβλεπέ τις καθημένους ἐπὶ τῶν πορφυρῶν κλινῶν τοὺς ἀπογόνους τῶν Παύλων Αἰμυλίων, τῶν Τορκουάτων, τῶν Κιγκινάτων, τῶν Πομπηίων, τὴν χαρὰν ὄλην ἐξωγραφισμένην εἰς τὸ μέτωπον καὶ τὴν αἰσχρὴν εἰς τὴν καρδίαν.

Ἡμέραν τινὰ αἱ προσκλήσεις, παρὰ τὸ σύνηθες, ἦσαν πολυαριθμότεραι: ὕπατοι, ἔφοροι, πραιτωρες καὶ οἱ ἐπισημότεροι τῶν γερουσιαστῶν καὶ οἱ ἰππῶται ἐλάμβανον μέρος.

Τὴν τιμητικὴν θέσιν κατεῖχεν ὁ Ἰγγιτάτος, περιβεβλημένος τὰ παράσημα τῆς ἀξίας του. Εἰς τὰ δεξιὰ του ἦτο ὁ Καλιγούλας, ὅπισθεν αὐτοῦ καὶ ἕνα τὸν ὑπηρετῆ, ἴστατο ἀρχηγὸς τις τῶν φυλάκων, γενναῖος καὶ ἀπτόητος στρατιώτης, ἀλλὰ τὸν ὁποῖον εἰς οἰανδήποτε εὐκαιρίαν ὁ αυτοκράτωρ ἠγάπα νὰ ταπεινοῖ· ὁ Κάσσιος Χαιρέας. Ἀντικρὺ ἐκάθητο ὁ δήμαρχος Βιργίνιος.

Αἶφνης ὁ Καλιγούλας ἐκρήγνυται εἰς θορυβώδη γέλωτα· οἱ ὕπατοι ἐρωτῶσιν αὐτὸν ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἦναι τὸ ἀντικείμενον τῆς τόσοσιν ζωηρᾶς χαρᾶς;

«Εἶναι ἡ σκέψις μου, ἀπεκρίθη ὁ τύραννος, ὅτι δι' ἐνὸς μόνου σημείου δύναμαι νὰ σφάξω ὅλους.»

Εἰς τοὺς φοβεροὺς τούτους λόγους ὠχρότης παράδοξος ἐφάνη εἰς τὰ μέτωπα πάντων τῶν συνδαιτημόνων· ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἐλαφρὸν νέφος, ὅπερ πάραυτα ἀπεδίωξε τὴν φωνὴν τοῦ αυτοκράτορος, ὅστις, ἀρπάζων τὸ ποτήριόν του, ἀνεφώνησε:

«Λοιπὸν, πίνωμεν πάντες εἰς ὑγείαν τοῦ Ἰγγιτάτου!»

Πάντων τὰ ποτήρια ὑψώθησαν μετὰ τὴν φωνὴν Ζήτω ὁ Ἰγγιτάτος! ἐκτὸς ἐνὸς καὶ μόνου: τοῦ Βιργίνιου.

Ὁ Καλιγούλας παρετήρησε τοῦτο καὶ λάμψις ὀργῆς ἐθόλωσε τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐν τούτοις ὑπέκρυψε τὴν ὀργὴν του:

«Ὁ Βιργίνιος, εἶπε μετὰ παραδόξου μειδιάματος, μοὶ φαίνεται, ὅτι δὲν ἔπιεν εἰς ὑγείαν ἐκείνου, ὅστις τὸν προσκάλεσεν»

Ὁ Βιργίνιος ἐγένετο ἐρυθρὸς ἀλληλοδιαδόχως καὶ

ὠχρός· συγχρόνως ἔλαβε τὸ ποτήριον καὶ ἠθέλησε νὰ πῆ εἰς ὑγείαν τοῦ Ἰγγιτάτου.

«Ἴδου τί εἶναι καλόν, ἐξηκολούθησεν ὁ αυτοκράτωρ, κωλύων αὐτόν· ἀλλ' ὁ Ἰγγιτάτος θέλει νὰ δείξῃ ἐνώπιον πάντων ὅπόσον σὲ τιμᾷ. Ἴδου τὸ ποτήριόν του, θὰ βρέξῃ ὀλίγον τὰ χεῖλη ἐκείνου καὶ πάραυτα θὰ πῆς σύ.»

Καὶ ὁ Καῖσαρ, λαμβάνων τὸ ποτήριον τοῦ Ἰγγιτάτου, ἐπλήρωσεν αὐτὸ οἴνου, ἔπειτα, ἀφ' οὗ τὸ προσέφερεν εἰς τὸν Ἰγγιτάτον, ἐξέτεινεν αὐτὸ πρὸς τὸν Βιργίνιον.

Οὗτος ἴστατο ὄρθιος, ἀκίνητος, οὐδεμίαν προφέρων λέξιν· ἀλλὰ τὰ χεῖλη του ἦσαν λευκά ὡς ὁ κηρὸς καὶ τὸ μέτωπόν του πορφυροῦν. Αἶφνης ἤρπασε τὸ ποτήριον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Καλιγούλα καὶ τὸ ἔρριψε μεθ' ὀργῆς κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰγγιτάτου. Τὸ εὐγενὲς ζῶον ἐσπίρτησεν ἐξ ὀργῆς· πάντες οἱ θεαταὶ ἐφριττον ἐκ τρόμου.

Ὅσον διὰ τὸν Καῖσαρα, ἡ ὄψις του εἶχε τι τὸ φοβερόν· συνάμα ἐπηκολούθησεν ἐπὶ τινὰ χρόνον φρικώδης σιωπὴ ἐπὶ τέλους διέκοψεν αὐτήν:

«Ἄθλιε! ἀνεφώνησε μετὰ φωνῆν πεπνιγμένην ἐξ ὀργῆς, ἄθλιε! ὕπαγε...»

— Ν' ἀποθάνῃ, διέκοψε ψυχρῶς ὁ Βιργίνιος, τὸ ἡξέρω· ἀλλ' οὐχὶ καὶ χωρὶς νὰ ἐκδικήσω ἐμαυτόν.»

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας ἐξάγει ἐγχειρίδιον ὑπὸ τὴν αἰσθητὰ του καὶ σπεύδει νὰ πηδήσῃ κατὰ τοῦ Καίσαρος· ἀλλὰ ταῦτοχρόνως συλλαμβάνεται, δένεται ὑπὸ τῶν φυλάκων τῶν δραμόντων εἰς τὰς φωνὰς τοῦ Καλιγούλα καὶ σύρεται ἔξω τῆς αἰθούσης τοῦ συμποσίου.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο δὲν ἐκώλυσε τὴν ἐορτὴν νὰ ἐκταθῆ μέχρι βαθείας νυκτός· ὁ Καῖσαρ οὐδέποτε ἔσχε μᾶλλον ἀξιοθαύμαστον εὐθυμίαν καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα ν' ἀποχωρισθῶσι, διένειμεν εἰς πάντας τοὺς συνδαιτημόνας ἐρυθρὰς ἐσθήτας, μεθ' ὧν ὑπέχρεωσεν αὐτοὺς νὰ εὐρεθῶσι τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸν Ἰπποδρόμον, ἔνθα, ὡς ἔλεγεν, ἤθελε τοὺς δῶσει θεάμα, εἰς ὃ θὰ διεκρίνετο ὁ Ἰγγιτάτος.

Ἐπειτα, ὅταν ὁ Χαιρέας ἦλθε νὰ τῷ λάβῃ τὴν λέξιν τοῦ συνθήματος, τῷ ἐδόθη παρ' αὐτοῦ ἡ λέξις ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ!

Γ'.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, πάντες οἱ συνδαιτημόνες τῆς προτεραίας προσήλθον εἰς τὸν Ἰπποδρόμον, ὅπως εἶχε διατάξει αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ. Ὁ Καλιγούλας, καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου του, διελέγετο χαμηλῆ τῆ φωνῆ μετὰ τὸν διευθυντὴν τῶν γυμνασίων. Αἶφνης

τὸ περίφραγμα ἀνοίγεται καὶ ὁ Ἰγγιτάτος φαίνεται εἰς τὸ στάδιον, ἐφ' οὗ εἶχον ρίψει κόνιν χρυσοῦ. Πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλώθησαν πρὸς τὸ εὐγενὲς ζῶον, τὸ ὁποῖον ἐσπίρτα ἐξ ἀνυπομονησίας, ὅτε εἶδον προβαίνοντα ὅμιλον δούλων, ὠπλισμένων διὰ δερματίνων λωρίων, αἱ ἄκραι τῶν ὁποίων ἦσαν περιβεβλημέναι μετὰ χάλυβα. Ἐν μέσῳ αὐτῶν ἦτο ὁ Βιργίνιος. Ὁ λαὸς, ὁ ὁποῖος ἐβλεπεν ὅτι οὗτος ἦτο θῦμα, ἤρξατο νὰ χειροκροτῆ μανιωδῶς διότι ὄλαι αἱ λέξεις καὶ ὕβρεις ἀπετείνοντο πρὸς τοὺς πατρικίους καὶ τοὺς εὐγενεῖς, τοὺς ὁποῖους ἐθεώρει ὡς τοὺς δυνάστας αὐτοῦ καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς δίκαιαι ἀντεκδικήσεις. Ὁ Καλιγούλας ἐμειδίασεν.

Ἐν τούτοις οἱ δούλοι, καὶ ὁ Βιργίνιος μετ' αὐτῶν, ἔστησαν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ θρόνου, ἀναμένοντες τὰς διαταγὰς τοῦ αυτοκράτορος.

«Ῥωμαῖοι! ἀνεφώνησεν οὗτος, ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τὸν ὁποῖον βλέπετε ἔμπροσθεν ὑμῶν, εἰς τι δεῖπνον χθές, προσέβαλε τὸν ξενίζοντα αὐτόν, προσέβαλεν ἐμὲ αὐτόν, καὶ ἐν τούτοις τὸν συγχωρῶ.»

Ἐπὶ τούτοις ψίθυρος ἠκούσθη.

«Ἄλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον, προσέθηκεν ὁ τύραννος: ὅπως ἐδῶ, ἔμπροσθεν πάντων ὑμῶν, γονυπετήσῃ πρὸ τοῦ ξενισάντος, τὸν ὁποῖον προσέβαλε καὶ τῷ ζήτησῃ συγγνώμην.»

Πάντων τὰ βλέμματα προσηλώθησαν ἐπὶ τοῦ Βιργίνιου, ὅστις ἔμενεν ἀκίνητος καὶ σιωπηλός.

«Τὸ βλέπετε! ἀνεφώνησεν ὁ αυτοκράτωρ, ἀποποιεῖται, δὲν θέλει νὰ ὑποκύψῃ πρὸ τοῦ Ἰγγιτάτου.»

Φωνὴ ἐκπλήξεως ἐξῆλθεν ἐκ τῶν στομάτων πάντων· ἀλλὰ τὸ δεῖγμα τοῦτο τῆς ἀγανακτήσεως ἀμέσως περιστάλη.

«Τότε ὁ Βιργίνιος λαμβάνων τὸν λόγον:

«Καὶ τὸ ἀκούετε, εἶπε, δὲν ἀρκεῖ νὰ προσκυνῶσι τὰ ἀγάλματα ταῦτα· δὲν ἀρκεῖ ὅτι προεκήρυξαν αὐτὸν θεόν, αὐτόν, τὸ τέρας τοῦτο, τοῦ ὁποῖου οἱ μανία καὶ ἡ τρέλλα ὑπερβαίνουσι τὰς τοῦ Τιβερίου, πρέπει νὰ ὑποκλίνωνται προσέτι πρὸ τοῦ ἵππου του! Καλιγούλα, ἀπατάσαι, ἐὰν ἀκούῃς τὴν συκοφαντίαν ταύτην ἐνὸς Βιργίνιου. Καῖσαρ, σὲ ἀποχαιρετᾷ ὁ πορευόμενος πρὸς τὸν θάνατον· ἀλλὰ ταῦτοχρόνως σὲ παραδίδω εἰς τοὺς καταχθονίους θεοὺς.»

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας κύπτει καὶ λαμβάνει κονιορτόν· ἔπειτα ρίπτων αὐτὸν ἐπὶ τοῦ σταδίου ἀναφωνεῖ:

«Καλιγούλα, διάταξον ν' ἀρχίσωσι τὰς βασάνους μου, ἀλλ' ἐκ τῆς κόνεώς μου θὰ ἐξέλθωσι νικηταί.»

Ἡ κατάρρα αὕτη ἐτάραξε τὸν Καῖσαρα, ἀλλὰ δὲν

ἤργησε νὰ ἀποδιώξῃ τὰς ἀλευθρίας ἰδέας, τὰς ὁποίας ἐγέννησαν ἐν αὐτῷ αἱ λέξεις τοῦ Βιργινίου, ἐπιβεβαιωθείσας ἐν ὄνειρῳ, ὅπερ εἶδε τὴν παρελθοῦσαν νύκτα, καὶ καθ' ὃ τῷ ἐφάνη ὅτι εὕρισκετο εἰς τὸν οὐρανὸν πλησίον τοῦ θρόνου τοῦ Διὸς καὶ ὅτι ὁ Θεὸς οὗτος ἔρριπεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν.

Διὰ νέυματος οἱ δούλοι ὠδήγησαν τὸν Βιργίνιον ἐν μέσῳ τοῦ σταδίου, ἔνθα ἐκρατεῖτο πάντοτε ὁ Ἰγγιτάτος φρουάττων. Ἐκεῖ ὁ Βιργίνιος ἐντελῶς ἀπεγυμνώθη τῶν ἐνδυμάτων των. Οἱ δούλοι ἤρχισαν τότε νὰ κτυπῶσι τοὺς ὤμους καὶ τὴν γυμνὴν αὐτοῦ βράχιν· παρευθὺς τὸ αἷμα ἀνεπήδησε μεθ' ὀρυκτοῦ. Ἄλλ' ὁ Βιργίνιος δὲν ἐξέβαλε κραυγὴν, οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον ἀνασπενναγμόν· ἐκράτει μόνον πάντοτε τοὺς ὀφθαλμούς· του διαρκῶς ἐπὶ τοῦ Καλιγούλα προσηλωμένους, ὅστις μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὸ ἀκαμπτὸν τοῦτο βλέμμα, κατεβίβασε τοὺς ὀφθαλμούς του. Ὁ Βιργίνιος παρετήρησε τοῦτο, καὶ πλήρης εὐγενοῦς ὑπερηφανείας, ἀνεφώνησε πρὸς αὐτόν:

«Ἐρυθριᾶς, Καῖσαρ, τρέμεις! κάλλιστα βλέπεις, ὅτι ὁ Βιργίνιος ὑπερισχύει σοῦ.»

Ὁ Καλιγούλας ὠχρίασεν ἐξ ὀργῆς· ἐν τούτοις ὁ Βιργίνιος δὲν ἔπαυε νὰ τὸν προσβλέπῃ καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Καίσαρος ἠϋξάνεν, ἠϋξάνε πάντοτε... Ἐπὶ τέλους, ὡς γοητευθεὶς, ἐγείρεται, ἐξάγει τὸ ἐγχειρίδιόν του, πηδᾷ εἰς τὸ στάδιον καὶ δι' ἑνὸς κτυπήματος ἐμπήγει τὸν σίδηρον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Βιργινίου. Ἐκεῖνος πίπτει ἀμέσως καὶ ἐκπνέει, τὸ δὲ πλῆθος χειροκροτοῦν μανιωδῶς ἀναφωνεῖ:

«Ζήτω ὁ Καῖσαρ! ἐπολέμησε καὶ ἐνίκησεν ὡς θεός!»

Αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἡμέραν, 24 Ἰανουαρίου ἔτους 40, ὅτε ὁ Καλιγούλας ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ Ἰπποδρόμου, ἐστάθη ὑπὸ τινὰ θόλον τοῦ ἀνακτόρου του, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ διέλθῃ ἵνα ἐξετάσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ νέους τινὰς χορευτάς, οὓς ἔφερον ἐξ Ἀσίας, ὅπως ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸ θέατρον. Ἐν ᾧ συνωμίλει μετ' αὐτῶν, ὁ Χαιρέας ἐπλησίασεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐκτύπησε διὰ ζήφους· ταῦτοχρόνως σχεδὸν ἕτερος συνωμότης, ὁ Κορνήλιος Σαβίνος, τῷ διετρύπησε τὴν καρδίαν· ἄλλοι συνωμόται ἐφθασαν ἀμέσως καὶ τῷ ἔδωκαν τριάκοντα κτυπήματα ἔτι, ἐπειδὴ τὰ μάλα ἐφοβοῦντο μήπως ἀποτύχῃσι. Πλεῖστοι τῶν φονεῶν του ἐσφάγησαν ὑπὸ τῆς γερμανικῆς φρουρᾶς του, ἡ ὁποία ἐσπευσεν εἰς τὸν πρῶτον κρότον· τινὲς διέφυγον, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Σαβίνος, ὅστις, ὡς λέγεται, διέφυγεν εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ Ἰγγιτάτου.

ΠΟΙΚΙΛΑ

Κατὰ τὴν γενομένην στατιστικὴν ἐν ἔτει 1879, ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι 1,032 δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων, περιλαμβάνοντα 67,417 μαθητὰς καὶ 139 θηλέων, περιλαμβάνοντα 12,229 μαθητριάς, κατὰ τὸν ἐξῆς πίνακα:

Νομοί.	Σχολεῖα ἀρρένων.		Σχολεῖα θηλέων.	
	σχολεῖα	μαθητὰς	σχολεῖα	μαθητριάς
Ἀττικῆς κτλ.	73	6017	19	2637
Εὐβοίας	54	4049	9	718
Φθιώτιδος κτλ.	95	5170	9	691
Ἀκαρναντίας κτλ.	77	4374	8	591
Ἀχαΐας κτλ.	414	6835	12	947
Ἀρκαδίας	103	7781	12	969
Λακωνίας	95	6581	5	293
Μεσσηνίας	81	5868	15	962
Ἀργολίδος κτλ.	84	6090	13	1462
Κυκλάδων	76	5981	27	2293
Κερκυράς	85	4110	5	400
Κεφαλληνίας	70	3531	3	406
Ζακύνθου	25	1050	2	170

Ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν ἐκ Παρισίων ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 Αὐγούστου τὸ ἐξῆς ποίημα:

ΕΠὶ τῆς προσηρτήσεως τῆς Θεσσαλίας

Νὰ ἤμουν μὴ πετροπέδικα στὰ πλάγια τοῦ Πετρεῖλου
ν' ἀγιάτρευα τὴ Λάρισα, τὰ Τρίκαλα, τὸ Βόλο,
ν' ἀκούρμενα καὶ ταῖς χαρὰς καὶ τῶμορφο τραγοῦδι
ὅπου τὸ λὸν οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ Ἀσπροποταμίταις:

«Στὴ Λάρισα σφάζουν τραγιά, στὰ Τρίκαλα κριάρια
ἐκ' ἐκεῖ κατὰ τὸ Δομοκὸ σφάζουνε καὶ βουδάλια...»

.....

Σὰν τί γιορτὴ νὰ γίνεταί, σὰν τί χαρὰ μεγάλη;

Ἡ πασχάλια ν' ἀπέρασε καὶ τ' Ἀν-Γεωργίου ἡ μέρα.

Ἐσὺ καλὴ, πετρίτη μου, ποῦ ἔργεσαι ἐκείθε

γὰ πὲς μου τί γὰι ἡ γιορτὴ καὶ αὐτὸ τὸ πανηγύρι...

«Δὲν εἶναι αὐτὴ ἀπ' ταῖς γιορταῖς ὅπου ὁ χρόνος φέρει

«εἶνε γιορτὴ ποῦ μὴ φορὰ ὁ κόσμος τὴ γιορτάζει

»βαπτίζονται οἱ Θεσσαλοὶ ἐ τὴν ἀγία κολυμβήθρα

»ὅπου τὴν λὸν Ἐλευθερία αὐτὸ ν' τὸ πανηγύρι...»

Πὲς μου χρυσὸ πουλάκι μου, πὲς μου καλὴ πετρίτη,

πότε θὰ φέτῃ καὶ γὰ μὰς τοὺς ὀλοο-Πειρωτῶτας

μὴ μέρα τέτοια ἔμμορρη, καὶ τέτοιο πανηγύρι;...»

Εἰς Ἡπειρώτης.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Παιδικὴ βιβλιοθήκη πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων. — Τοιοῦτον γενικὸν τίτλον φέρουσι βιβλιάρια ἐξ ἄνω τῶν 100 σελίδων καὶ ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τῆς σήμερον τρεῖς ἀριθμοῦντα ἐκδόσεις, ἅπερ ὁ ἐν Σύρῳ κάλλιστα εἶδος τὸ εἶδος τοῦτο γράφει διὰ παιδίον κ. Α. Κ. Χούμης ἐφιλοπόνησε. Τὸ πρῶτον βιβλίον περιέχει διηγήματα κατὰλληλα διὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὴν ἀρχίζουσαν κάπως νὰ νοῆ καὶ νὰ τέρπηται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως· ἡ ἐπιτυχία δὲ τοῦ πρώτου βιβλίου παρώτρυνε τὸν συγγραφεὶα εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου καὶ δὴ ἐξέδοτο ἔκτοτε καὶ τὸ β' βιβλίον περιλαμβάνον πολλοὺς τερπνοὺς μύθους. Ἀλλὰ τὸν ζήλον τοῦ κ. Χούμη ὑπέκαυσε κυρίως καὶ ὁ πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων Σύλλογος, εὐρών τὰ βιβλία ταῦτα κατὰλληλα ὅπως ἀποτελέσωσι μέρος τῆς ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἐκδομένης Βιβλιοθήκης.

Δυστυχῶς οὐ πρό πολλοῦ ἐπλημύρησαν τὴν Ἀνατολὴν διάφορα διδακτικὰ λεγόμενα βιβλία, ἰδίως διὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὅλων ἀνούσια καὶ ἄτινα οὐδένα πρακτικὸν σκοπὸν δύνανται νὰ ἔχωσιν, εὐτυχῶς ἐξαίρεσιν ποιοῦσι τὰ βιβλία ταῦτα τοῦ κ. Χούμη, δι' ὃ προτρέπομεν αὐτὸν μὲν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον του, πολλαπλασιάζων διὰ πολλῶν τομιδίων τὴν βιβλιοθήκην του ταύτην τὴν παιδικήν, τὸν δὲ πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων Σύλλογον, πάντοτε τοιαῦτα βιβλία νὰ ὑποστηρίξῃ, βέβαιος ὢν, ὅτι καὶ τὸν ἔπαινον τῶν πολλῶν προκαλεῖ καὶ ὄντως ἐργάζεται ὠφελίμως.